

MANUALE ¹⁰⁸
MEDICUM
PRO NOSOCOMIJ GENERALIS
CORDUBENSIS,
ET IN EO DISCENTIUM,
AC DOCENTIUM USU,
AD CLARIOREM, FACILIOREM-
QUE PRAXIM INSTITUENDAM,
ELABORATUM

*A D. BARTHOLOMÆO SANCHEZ
de Feria, & Morales, Illmi. D. Episcopi
Cordubensis à Cubiculo Medico, Sanctæ Inqui-
sitionis Titulari, prædicti Nosocomij genera-
lis primario Professore, Regiæ Academiæ
Matritensis Sodali, &c.*

SUPERIORUM PERMISSU.

*Cordubæ: Sub Typis JOANNIS RODRIGUEZ, in Vico
Bibliopolarum.*

103
ILLUSTRISSIMO, AC VENERABILI

DOMINO

DECANO, ET CAPITULO

ALMÆ CATHEDRALIS ECCLESIAE CORDUBENSIS

NOSOCOMIJ GENERALIS AB EMO. CARDINALI

DE SALAZAR ERECTI, INCLYTO PATRONO

PER MANUS

NOBILISSIMI, AC COLENDISSIMI

VIRI, ad prædicti Nosocomij regimen

Designati,

HOC OPUSCULUM

DICAT, ATQUE COMMENDAT

AUTHOR.

DEniquè cum jam, post elapfos viginti
quinque annos, in patriam redux, pri-
marij Medici generalis Xenodochij (Vef-
tris quidem fuffragijs munitus) Illuftriffime
Domine, munus obirem, mecum ferio co-

gitavi, certam, & stabilem regulam deesse, vi cuius medendi methodus in Ægrotorum, & ministrantium utilitatem stabiliri queat. Notum fanè omnibus est, in rebus ordinem, à summo Conditore statutum, sapientiam, ac prudentiam denotare. Nos ergo, divini Numinis imitatores, omnia in ordinem redigere debemus; experientia siquidem constat, ad meliorem, facilioremque praxim nil magis necessarium, quàm medicamenta efficaciora, & securiora, quæ morbis medendis apta judicantur, in certum, statutumque modum ordinentur, ut non solum medentes, sed etiam ministrantes faciliter parabilia medicamēta in promptu habeant. Sic ergo omnium Nosocomiorum mos est, foelici eventu comprobatus.

Sed, ut verum fatear, satis videri posset, collectionem medicamentorum edicere, ut frequens mos est; sed me, his tantum contentum esse hac tempestate, in
con-

congruum judicavi. Cum enim primum à Vobis in primarium Professore (meritis licet imparibus) electus essem, aliqua-
 le gratitudinis signum, meamque in pau-
 perum levamen diligentiam ex voto, &
 instituto dare non dubito. Sed cum om-
 nia, quæ afferuntur, solida ratione, autho-
 ritate gravi, & experientia firma fulciri
 debeant, Opusculum istud, ubi rationes,
 fundamenta, & medicamentorum ordo
 patefiunt, rationi consentaneum & non
 levis utilitatis edere existimo. Deinde, ut
 omnes, qui in Nosocomio ministrant, vel
 charitatis ardore, vel discendi cupidita-
 te, non empiricè tantum, sed rationabili
 methodo operentur, aut operari videant,
 medicamentorum vires exponere, eorum-
 que in morbis applicationem ea, qua fas
 est, claritate, ac distinctione breviter de-
 clarare utile judicavi.

His ergo rationibus motus, Illustrissi-
 me Domine, Vobis hoc Opusculum grato
 ani-

animo offero, & Vestræ protectioni commendo. Sed ne in despectum munusculum meum, sanè abjectione dignum abeat, per manus colendissimi, ac præclarissimi Viri, nunc à Vobis in regimen Nosocomij Designati, ut Vestram benignitatem erga me implorem, han oblationem Vobis gratam fore, & meæ audacię condonationem expecto. Interim ergo Nosocomij, Vestræ curæ subiecti, utilitatem, erga pauperes zelum, ac charitatem (quæ in Vobis satis eminet) meis elucubrationibus, quantum mihi fas est, coadjuvare ac fovere decrevi. Vestram demum prosperitatem sincero, ac ferventi animo desidero, & illam à Deo toto corde exoro. Cordubæ pridie Kalendas Aprilis Anni D. MDCCLXIX.

ILLUSTRISSIME DOMINE.
Vobis addictissimus, ac obsequentissimus

*Bartholomæus Sanchez de Feria,
& Morales.*

DE



DE VIRIBUS MEDICAMENTORUM,
EORUMQUE DIFFERENTIJS
PRÆNOTIO.

§. I.



SAPIENTER QUIDEM, AC
luculenter nostri ævi Medico-
rum Princeps Fridericus Hoff-
mannus inter leges artis medi-
cæ ad fœlicem praxim utilissi-
mas illam enumeravit, qua
statuit: *perpaucis selectis medi-
camentis ad morbos, & sanandos, & arcendos uten-
dum.* Sanè quam utilis, & necessaria sit hujus legis
observatio, non satis ponderare queo; pompa
enim, & artificiosissima remedia per plurimas
anfractuosas elaborationes, quibus Circulatores se
jactant, ut magnis quibusdam, & efficacissimis
auxilijs, teste atenta annorum triginta experien-
tia,

tia, noxa verè, & ore tenus virtuosa semper vidi, semper observavi. Quid ergo tam magnis laudibus veluti arcana specialissima in revelibus morbis exaltata remedia in ore seductoris beneficij attulit, nisi imperitorum, vel etiam (dolenter dico, non contumeliosè) peritorum, & magnatum risibiles illusiones? Vidi siquidem delinimenta iniqua, imposturas plorabiles, fraudulentias insanas, secreta laudando, & prædicando.

Vera methodus non nisi simplicissimis, & perpaucis remedijs completur. Natura enim simplicitate gaudet, & artificiosa abhorret; medicus, ut pote ejus minister naturæ vocem auscultare debet. Si enim attentè consideremus quid natura in alimentorum ad sui conservationem usu exigit, sanè videbimus paucis, & simplicibus esse contentam; &, si copiosis, artificiosis, & magno sumptu elaboratis alimentis utitur, certò oneratur, deficit, & succumbit.

Medici ergo prudentia in illud præcipuè ad fœlicem praxim intenta esse debet, ut ex tam numerosa medicamentorum multitudine pauca, & selectè virtutis remedia deligat, quæ per atentam experientiam, nota, secura, & probata commendentur, certa quidem ratione, ordine, & causarum cognitione, ut dosis, applicatio, & continuatio remediorum ritè instituatur. Hisque
ratio-

rationibus motus, ut Nosocomij certa, & secunda praxis firmetur, hoc opusculum brevibus quidem, sed selectis documentis conficere decrevi. Et ut mee praxis aliquam rationem exponam, primò de medicamentorum viribus, ut lucem ad securiorem eorum applicationem afferam, sermonem instituam: deinde horum collectionem ad faciliorem infirmis ministrantium usum, determinatis tamen formulis, exhibebo. Demum ut certa methodo omnia applicentur, de frequentioribus morbis loquar cum remissionibus ad medicamentorum collectionem.

§. II.

AD primum ergo deveniendo, notandum velim, quod morbi omnes à causa, vel quantitate, vel qualitate, vel motu peccante suos natales sumunt. Ex quo deducitur, quod medicamenta his morbis apprimè acommodata, in quatuor genericas classes dividi debent; vel enim quantitate peccant, & evaquantia sunt in remedio; vel si qualitate, alterantia utiliter adhibentur. Si denique in motu vitium est, vel nimius apparet, vel languidior: nimius sedantibus compescendus; languidus vero roborantibus. Unde quatuor medicamentorum suprema genera exurgunt,

4
gunt, evaquantia, scilicet, alterantia, sedantia,
& roborantia.

§. III.

INter evaquantia primum obtinet locum sanguinis missio, ab aliquibus post Helmontium à Medicina exul; perperam tamen; nam, teste sæculorum constanti experientia, magna ejus utilitas prædicari debet: ex principijs enim mechanicis deducitur: quod, quo plus mobilis est resistentia, eo virtuti motrici vires deficiunt. Ex quo inferitur plenitudinem satis damnosam esse; ab illa enim robur partium destruitur, stagnationes in visceribus, præcipuè infimi ventris, ob peculiarem venæ portæ fabricam, & officium generantur. Unde sequitur, quod circa æquinoctia sanguis mittendus, seu minuendus est, quod tempore solemnes sunt humorum mutationes; atmosphaera enim calidior reddita, humores se se expandunt, majusque spatium affectant. Unde, plenitudine existente, elasticitas fibrarum, tonusque labefratur, & molle opprimitur; ex quo stagnationes inflammatoriæ oriuntur.

His verè perspectis, non erit difficile, regulas quasdam generales ad ejus usum astruere.

I. In mensium, vel Hemorrhoydum suppressione, quando viscera constantia manent, sanguis mittendus.

2. In principio cachexiæ ab eadem causa natæ, utilem semper observavi.

3. In hysterice passionibus, quando nondum debilitas, pallor faciei, artuumque tremores adsunt, utilis est.

4. In Hypochondriaca passione, si vires constant, circa Æquinoctia aliquando proficua.

5. Non extrahendus sanguis, ubi primæ viæ saburra scatent.

6. In carnosis, vasisque magnis structis, extrahendus, non vero in obesitas, ac pituitosis, neque in biliosis, fibrisque teneribus, ac sensibilibus prædictis.

7. In gracilibus fusco colore, fibris elasticis, tonoque gaudentibus, cum succorum sulphurea à prædominio constitutione utilissima; hi enim plus sanguinis alunt, quam obesi.

8. In senibus robustis utilissima, & multorum morborum medicatrix; quia perspirationem imminutam auget.

9. In febribus acutis ab intensiori tono, & spastica quadam constrictione universi generis nervosi, à qua æstus ascenditur, necessaria.

10. In febribus exanthematicis cum distinctione usurpanda: ubi pulsus debilis, & parvus, & malignitas, damnosa planè; quia materia caustica, subtilis, & virulenta, quæ, vi elastica aucta,

ex-

expellitur, intus manet, sphacelumque producit. Contra vero, ubi sanguinis adest abundantia, ab eaque pulsus contractus, in juvenibus plethoricis, vitæ sedentariæ, vinosæ, ac lautæ dietæ deditis utiliter ministratur.

11. Licet jam appareant exanthemata eam utilissimam præcipio, præcipue in variolis, quando vires constant, & plenitudo adest.

12. In paroxysmis abstinendum fane; sed in fine instituenda.

13. In apoplexia, & paralyfi spasmodica sanguinea necessaria; sanguis enim, vi ad superiora coactus, laxatis fibris, molleque imminuta, descendit. Unde in doloribus capitis, ab hac causa ortis, utilis. Similiter in angina, & ophthalmia.

14. In angina rebelli, post universales evaquationes venæ sublinguales, aperiendæ.

15. In mania aploplexiaque sanguinea, etiam post universales evaquationes, vena frontis aperienda.

16. In pleuritide, ferè semper necessaria.

17. In colica sanguinea, convulsiva ve, aliisque convulsivis morbis utilissima.

18. Revulsione, derivationis, & evaquationis regulæ religiose observari debent.

19. Non jejuno stomacho fere semper instituenda.

20. Cucurbitulas cum scarificatione, post venæ sectiones, utilissimas in rebellibus morbis capitis, & pectoris, in inflammatorijs, & tenacibus fluxionibus, in epylepsia, vertigine, infania, motibusque convulsivis, in erysipelate capitis rebellis, opthalmia, aliisque similibus morbis ponè aures, in nuca, vel in scapulis, prout pars affecta exigit, semper observavi.

21. Hirudines in usu veniunt ad evaquandum ex parte affecta sanguinem: in morbis enim primi ventris in sedis venis: in capitis morbis, pone aures, & in nuca: in morbis pectoris supra partem affectam utiliter applicantur.

§. IV.

ALUD evaquantium genus, sicut frequentissimum, ita & pluries utilissimum sunt purgantia, de quibus meritò notandum est, alia esse drastica, resinosa & fortiora, uti helleborus scamonium, jalappa, & alia, quæ tenuissimum sal causticum virulentæ indolis recondunt, & meritò à medicina exulare debent. Negari enim nequit, magnam inesse differentiam inter subjecta, quæ alia alijs sensibilia, tenerioraque sunt: ventriculus quippe infœminis, utpote delicatioribus viris, spasmis magis obnoxius est, unde

valentiora medicamenta ferre non potest. Similiter in pueris, precipue lactantibus, quatenus teneris, & acredine lactis frequenter vexatis, à purgantibus fortioribus magna noxa timeri debet. Hypochondriaci etiam sensibilissimas, ut plurimum, primarum viarum patiuntur molestias, unde anxietates, flatuum, & spasmodorum magna adest copia.

His ergo in mentem revocatis, cum nemo, etsi peritior in arte, non nisi difficultè individua-lem partium texturam agnoscat, non utique despiciendum est dogma stabilitum, purgantia, scilicet, fortiora à medicina ejicienda, & non nisi rarò adhibenda. Sed, quia verum simulare fas non est, utique annotare velim, aliquandò ipsa resinosa purgantia, prudenter tamen adhibita, utilia sanè experiri, presertim in viscerum atonia, humorum torpedine, crassitie, & obstructione, uti in hydropse, cachexia, aliisque similibus morbis fit. His ergo casibus, ubi indicatio adest, extracto catholico, vel pilulis catholicis, aliisque similibus, refracta tamen dosi, & addito tantillo salis tartari ad incindendam resinosa substantiam uti possumus, superbibendo, si tormina adsint, aliquam emulsionis admigdalarum dulcium portionem.

In genere ergo tenendum, quod leniota purgan-

gantia, uti securissima, prestantissimum, quando eis opus est, afferunt levamen. In horum classe numerari merentur manna, folia sennæ, rhabarbarum, sal catharticum, & alia hujusmodi. In rhabarbaro specialis quædam inest virtus, quæ simul roborandi, & evaquandi vires possidet, & satis fama patet; unde in hypocondriacis, & debilioribus utilissimum: tostum vero, in alvi fluxibus, si cum succino, & terra japonica miscetur, quam optimum expertus sum præsidium. Manna verò, excellentissimum inter omnia laxans, vimque suam à mucilaginosi, & sub dulcibus vegetabilium succis mutuans, re ipsa securissimum, ac prestantissimum remedium, in febribus biliosis, in morbis spasmodicis, in pectoris ægreditibus, inque omnibus alijs à sero falso acri, veluti inflammatorio, vel in renibus, vel in pectore, vel in articulis, vel alia quavis in parte ortis, in sensibilibus denique subjectis. Cavendum sanè, ne ea offeratur, ubi magna flatuum, fermentabiliumque succorum, uti in hypocondriacis, adest copia.

Sal sic dictum Anglicanum, quod nil aliud est, nisi sal neutrum amaricans, & etiam in nostris Regionibus, è fontibus medicatis abundè extrahitur, securissimum prædicari debet, aqua abundantius toto operationis tempore ad dissolutionem

tionem salis epota. Sed frequentissime observavi, hoc sal amplius opem laxantem exequi tempore æstivo, non ita tempore hyemali; cujus ratio in eo mihi videtur posita, quod æstivo tempore, humores orgasmum, fluiditatem, & expansionem affectant, unde facilius salis dilutio, & operatio fit. Denique notandum, quod Aloe, ut pote ficcioris, resinosaque aliquantulum texturæ, non nisi in subjectis humidis ad Menses, vel hemorroides movendos, propinari debet.

§. V.

DE emeticis, ut pote purgantium afinibus, notandum venit, quod antimonialia acriora, quatenus nervosis partibus maxime infesta, ventriculum, ductusque biliarios spasticè stringentia, meritò è Medicina exulent. Loco vero ipsorum, quando saburra biliosa, cruditates acidæ, vel viscidæ, ventriculum obsident, radix hyepecaquanæ, ut roborantis naturæ ab omnibus laudem meretur; pulvis enim ejus cum pausillo-nitri minimè ventriculo infestus, vomitum ciet, qui nec debilitatem affert, sed potius suo aromatico principio vires restaurat. Unde in dissenterijs, & diarrhoeis, ubi cetera emetica maximum alunt detrimentum, hæc radix magni estimari debet. Si vero nimia visciditas, & ad vo-
mi-

mitum proclivitas adest, si superior regio cruditatibus scateat, addi sanè potest unum, vel alterum granum tartari emetici in hepechaquanę refracta dosi.

§. VI.

INTER hujus generis evaquantia aliquod verbum de clysteribus facere, opportunum judicavi. Vulgo certò prevaluit judicium, nil aliud usus clysteribus adjudicari, nisi ventris stimulum, & lubricitatem parare. Falluntur certe, & longius patet eorum usus; clysteribus enim viæ lubricæ fiunt, si emollientium medicamentorum decocto utamur; sed majorem stimulum, si fœces induratae, ventrisque obstructio (quæ magnum medico negotium sæpius afferunt) adsint, sal anglicanum, therebentina veneta, sapo etiam venetus, urina humana producant.

Interim verò, si roborandi indicatio adest, quæ in morbis ab atonia ortis producitur, clysteres, quę componi possunt ex herbis carminativis, & discutientibus, ut camomilla, ruta, majorana, rosmarinus, salvia, fatureia, thimus, & similes, applicari debent. Si verò uteri atonia adsit, & mensium defectus ex nervea debilitate, vel mole intra uterum affigant, roborantes clysteres utilissimi ex herbis pullegij, arthemise, matricariæ,

rię, fabinę, menthę, radicibus aristoloquię, myrrha, & galbano. Alio modo roborantes clysteres componi possunt ex amaris, & balsamicis, scilicet, ex summitatibus centaurę minoris, absinthij, trifolij fibrini, cardui benedicti, radicibus gentianę, rhabarbari, quę omnia utilissima sunt in affectione hypocondriaca, ubi debilitas totius intestinorum canalıs, spasmis, & rugitibus infestati, quę fons, & origo hypocondriaci mali est, causam morbo prębet.

Nec omittendi sunt clysteres ex vino facti, qui in debilitate, & doloribus, cum extremorum frigiditate, si longo tempore retineantur, mira pollent efficacia ad calefaciendum, sudoremque movendum. Si autem dolor adsit vitellum ovi in vino solutum, rem apprimę complet. Nec minoris efficacię prædicari possunt, quę ex decocto corticis Quinę parantur, addita tertia vini parte in egrotis syncope affectis, vomitu, & nausea laborantibus.

In senibus debilitate laborantibus, frequentissima est diarrhęa ab atonia nervorum producta, quo in casu satis rebelli astringentium, & roborantium clysteribus uti, necesse est. Denique in morbis spasmodicis, & convulsivis, in colica, scilicet, convulsiva, in dolori illiaco, in flatuum ab strictura incarceratione, in tenesmis, aliisque

intestinorum irritationibus, in epilepticis, histericisque affectionibus, clysteres ex meris oleis emulsionibus, lacte, vel decoctis herbarum sambuci, meliloti, verbasci, malvæ, & aliarum similium compositi, miræ sunt efficaciar. Nec omittendi sunt clysteres anti-spasmodici, qui parari possunt ex butyro recenti, decoctoque lumbricorum terrestrium vino facto, castoreo, & croco, quæ spasmos mirabiliter succurrunt.

§. VII.

Usualia satis evaquantia sunt sudorifica medicamenta, quæ pluribus morbis sunt præsidium optimum. Cum enim à transpiratione impedita multarum ægritudinum sit origo, & natura materiæ morbificæ expulsionem, præsertim in febribus malignis exanthematicis, inflammatorijs, in morbis denique à salina acri, causticaque materia provenienti per cutis poros frequentissimè intendat, nil usualius in praxi medica, quam sudoris moventia pharmaca, præsertim post coctam & à natura regulatam morbificam materiam. Sudorifica ergo in duplici sunt differentia: vel enim liberaliter sudorem movent, ut pote principio oleoso acri vim sistalticam cordis & arteriarum stimulantia, cujus generis sunt angelica, imperatoria, antimonium crudum, lignum

num guaiacum , safras , & alia hujusmodi , quę in rebelibus malignisque morbis utiliter adhibentur. Alia vero mitiora sunt , quę vel acidum inhibendo , vel fibras sedando , vel intestinum sanguinis motum temperando , tutissimè agunt ; in quorum classe meritò numeranda sunt sarsaparilla , radix chinæ , cardus benedictus , scordium sambucus , cornu Cervi , & ossa animalium , aliaque plurima ex omnibus regnis petita , quę uti mitiora , ita & frequentissima , & pluribus morbis pro circumstantiarum ratione applicari merentur.

§. VIII.

Diuretica affinia sunt sudoriferis. Ea sunt , quę serum falsum , & terrestre per urinas vias expellunt , uti radices quinque apperientes , graminis , taraxi , rubiæ tinctorum , pastinacæ , & aliæ , fructus alkekengi , cantharides , millepedes , balsamum de copaiva. Horum effectus diversimodè accipi debent ; vel enim spēsitudinem sanguinis tollunt , uti aquę minerales , potus theę , & capheæ , serum lactis , & salia omnia neutra ; vel renum stricturas auferunt , ut nitrum , semina frigida majora , semen dauci , papaveris alvi , fructus alkekengi ; vel robur cribro renali inducunt , qualia sunt mastiches ; balsamum de

copaiva, terebinthina, succinum, juniperus, radices quinque apperientes, quæ oleoso balsamico principio viscera foveant. Alia denique potenti stimulo vias increpant, qualia sunt, mille pedes, cantharides, bufones, & alia ex insectorum genere.

Diuretica ergo cum distinctione ex subjectorum statu desumpta, adhibenda sunt; nam succiplenis, & ubi dolores & spasmi adsunt, nullatenus administranda calidiora, roburque visceri inducentia; sed potius serum lactis, & quæ renum stricturas tollunt, ut emulsiones, fructus alkeken-gi, & alia ejus generis. Contra verò in humidioribus corporibus seignioris sensationis, ubi dolores reumathici, vel arthritici absunt, calida applicanda sunt, precipuè ubi serum impurum est in causa, uti in fluore alvi, gonorrhoea, anasarca, & alijs hydropis speciebus, tumoribusque œdematosis, inque denique urine affectibus, in quibus viciditas in urinarijs vijs adsunt, calidiora omnia, ut millepedes, & alia hujusmodi utilissima prædicantur.

§. IX.

DE menses pellentibus remedijs, longa, difficilisque via patet. Menses enim, vel hemorrhoides suprimuntur, vel propter obstructio-
nes

nes vasculorum , quę sanguinem non fundunt, vel ob spasmodicam vasorum constrictionem, uti in hystericeis conspicuum est, vel ob liquidi imminutam spiritualescentiam, cordisque, & arteriarum contractilem vim depressam: quibus in casibus medicamenta vario modo usurpari debent. Quando obstructio adest, incindentia, attenuantia, salia aperitiva, martialia, & minerales aquę in usu veniunt. Si spasmus à nimia sensibilitate in causa est, præter sanguinis missiones, ferum lactis, emulsiones, arthemissa, crocus, & castoreum plurimum valent. Si autem spiritualescentia liquidorum desit, nullomodo incindentia, vel attenuantia usurpare convenit: analeptica, balsamica, roborantia sunt magni momenti,

§. X.

DE expectorantibus non similis omnium est ratio; si enim humor est valde acris & tenuis, porique nimium constricti aptissima sunt, quę vias emolliunt, acrimoniam hebetant, tennesque humores coagulant, qua virtute explendent radix liquiritię, viola, malva, amigdalę dulces, sperma ceti, emulsiones, narcotica, & alia. Si verò materia sit spissa, & copiosè in bronchiis hæret, cum respirationis obstaculo, necesse est

est aliquo stimulo uti quo in fine optime usurpantur hervæ veronica, hyssopus, scabiosa, scordium, & alię. Quando verò tunicas brouchiorum nimis laxas deprehendimus, uti in asthmate, ad motum secretorium animant gummi ammoniacum, spiritus salis amoniaci anisatus, myrrha, benzoe, iris florentina, oximel, schiliticum, quę etiam in catharro suffocativo convenire visum est.

Canon verò practicum ex dictis non omitendum videtur, scilicet, in epidemicis catharralibus lapsibus statuendum est, quòd in principio medicamenta hebetantia, non vero stimulantia offerri debent; hæc verò locum habere possunt cocta jam, & præparata materia. Addendum utilitèr videtur, in tussi chronica, & humida, in asthmate pituitoso, damnosa prorsus esse omnia dulcia, & emollientia, ut pote tonum stomachi, & pulmonum labefractantia; quo in loco uti expedit balsamicis, qualia sunt mixtura balsamica, gumi ammoniacum, & benzoës. In dispositione vero pthifica, licet tussis siccitas adsit & dolor pectoris, quia congestione sanguinis fit, eam dulcia augent, locoque illorum blandè diluentia utantur. Sic similiter in principio pleuritidis, vel peripneumonię agendum est, licet in declinatione utilitèr abhibentur: hoc ergo in casu lac melle mixtum utilissimum.

HUcufque de evaquantibus præcipuis morbis à quantitate ortis medentibus egimus. Nunc verò de remedijs, quæ morbis in qualitate peccantibus adversantur, sermonem instituimus. Qualitas ergo humorum, vel acida, vel nimis acris, vel valde crasa, valdeque tenuis est. Unde medicamenta his morbis curandis apta in quadruplici sunt differentia, scilicet, absorbentia, temperantia, incindentia, & emollientia. De his omnibus seorsim, breviterque agamus.

In primis ergo absorbentia, licet frequentissima, & simplicissima, magni & spectatissimi in medicina sunt usus; dum enim acidum primarum viarum absorbent, & destruunt, eorum dulzorans vis salutaris prædicatur potissimè in senibus, foeminis, hypocondriacis, alijsque, ubi succorum, acidorum proventus adest. Cavendum tamen, ne ea offerantur, quando prima regio crudorum, & vicioforum humorum copia abundat; nam indissoluta tunc manent, appetitum, & digestionem labefractant, alvumque reddunt adstrictiorem.

Sed nihilominus, licet omnia absorbentia in eo convenire videantur, quod acidum præcipue primarum viarum dulzorent, aliqualis inter ea differentia notatur. Si enim non solum effectus

absorbendi, sed etiam roborandi, aut astringendi opus est, uti, expedit, corallijs, vel testis ovorum, margaritarum speciebus, & osibus sæpię, in morbis potissimum urinæ. Si laxans simul effectus desideratur, magnesia alba in usum venit. Diureticum simul effectum possident lapides cancrorum, & alia. Perspirationem denique simul promovent animalium ossa, philosophice, ut ajunt, preparata.

§. XII.

Temperantia, quod attinet, vocantur illa, quæ bilem coercent, motumque partium sulphurearum temperant, eas diluendo, & disjungendo, solidarumque partium elaterem remittendo, uti scorzonera, rasurę C. C. serum lactis, hordeum, pluresque hervæ, & radices, cremor tartari phlema vitrioli. Inter ea specialem mentionem merentur acidula, vel, ut ajunt, subacida, quæ magni proventus quotidiana experientia prædicat, præsertim in febribus biliosis ardentibus, in bilis excandescencia, subjectisque biliosis, & præcipuè mirabilis sanè effectus in febribus malignis petechialibus à putredine sanguinis ortis; inter quæ eminent succus limonum, citri, berberum, granatorum, spiritus vitrioli, & nitri dulcis.

Inter temperantia specialem memorationem meretur nitrum, cujus præstantissimas virtutes dilaudare, usumque commendare super vacaneum judicavi. Hoc sal verè mirabile expansiva, aëreo-elastica virtute gaudens, ingentem partium sulphurearum motum sistit, & è centro veluti ad peripheriam depelit, solidasque partes relaxat, urinam, alvumque movet, unde ad inflammationes compescendas, æstus, sitim, bilemque coercendam nil efficacius in toto naturæ regno inveniri potest. Si in magna quantitate utitur, alvum suaviter solvit. Sanguinem, è vena extractum, & in coagulum deductum (propria experientia teste) dissolvit, floridumque facit.

§. XIII.

Incindentia, & atenuantia vocantur, quæ materiam viscosam humoresque glutinosos dissolvunt, & colliquant, hæc autem in duplici sunt differentia: vel enim immediate in ipsos humores agunt, illis dissolutionem præstando; vel in solidis robur, tonum, contractibilitatem, vimque elasticam inferendo, ita ut succi in eis contenti à sistaltica vi premantur, eorum motus augeatur, & in minores globulos dividantur. In exemplum veniunt salia sic dicta neutra, quæ

majori dosi oblata, alvum solvunt, laudabilisque effectus in medicina dignè prædicantur. Ita etiam radices ari, pimpinellæ alvæ, assari, & similium, sale quodam fixiori acri opus suum exequentur. Similiter ob sal acre sulphureis particulis imbutum operantur, gummi ammoniacum, lignum guaiacum, sagappenum, & alia hujus generis. Sed obiter notandum quod differentia quædam ad praxim utilissima inter hæc medicamenta versatur; in affectibus enim ventriculi ad dissolvendas viscidas cruditates egregiè operantur radix ari, pimpinellæ alvæ, calamus aromaticus, zinziber, sal ammoniacum, salia neutra. Si verò pectoris obstructio adsit, in usum veniunt radix enulæ, iridis florentinæ, hyssopus, scordium, gummi ammoniacum, myrrha, benzoës, sulphur, &c. In spissitudine scorbutica salino sulphurea utiles prædicantur, coclearia, nasturtium aquaticum, becabunga, centaurea minor, & aliæ. In lue denique venerea nota sunt omnia mercurialia, guaiacum, saponaria, &c.

Martialia inter incindientia medicamenta primario in medicina numerari merentur, ideoque illam specialis mentionis dignam judicavi, ut pote plurimorum morborum efficacissimum auxilium. Quid autem in obstructionibus inveteratis, cachexia, mensium suppressione, hypo-

con-

condriaco malo utilius adhiberi potest : Sed ut eorum usus in abusum non deveniat , cautè notandum est , duas inesse marti substantias : alia astringens , aperitiva alia ; hæc subtilis , ac tenuis , quæ non nisi sal vitriolicum martis dicitur : illa verò terrea , crasiorque. Mars enim eterrea substantia depuratus optimum fanè remedium in prædictis , aliisque similibus morbis ; sua quippe salina subtili indole vias aperit , fibras ad motum stimulando , roburque eis addendo , unde contenti , stagnantesque succi in orbem excitantur.

Sed ut omnia fœlicitè eveniant opus est cautiore duplici , duplicique attentione : una ex parte ipsius medicamenti , alia ex parte subjecti , cui propinatur. Ex parte medicamenti quod attinet , variæ , multiplicesque præparationes assignantur : vel enim in substantia ipsæ martis limaturæ offerri possunt , crocus etiam aperiens extractum , sal vitriolicum , aliaque quam plurima in forma solida. Vel etiam offertur ejus tinctura ex limaturis vino , vel aceto extracta , vel ipsum extractum vino solutum. Quodnam ex his eligendum sit , anceps sana interrogatio , si Authores consulantur ? Nam sunt qui limaturas in substantia laudant. Alij crocum aqua pluviali , vel rore factum mirificè prædicant. Alij denique ipsam tincturam omnibus alijs præparationibus antepcunt ,

uti

uti securissimam, & efficacissimam. Ego autem experientia edoctus, martialia in forma liquida propinare, semper utilius, & securius judicavi; faciliiori enim negotio vias perambulat, & sese intimè succis insinuat, fibris robur, ac tonum exhibendo. Solida verò non ita facilè diluuntur, & non rarò sua gravi minerali substantia, ventriculum onerant. Quæ autem sint tincturæ martis eligendæ? negotium sanè medico pro circumstantiarum ratione relinquendo.

Ex parte verò subjecti, cui martialia propinantur, utique primæ viæ à saburra vitiosorum humorum expurgandæ sunt, & ab acidis liberandæ. Deinde alvus semper apertus maneat. Requiritur denique, quod subjectum non sit nimis aridum, & sensibilitate donatum; tunc enim spasmi augmentur, & febris quandoque ascenditur. Utilis tunc præcedens humedectatio. Si verò ventriculus sit nimis debilis, viresque fractæ, potius analeptici, & nutrientibus utendum, quam martialibus, quæ aliquale robur exigunt. Utile etiam est, motum corporis imperare. Demum in nimia debilitate cum amaris, & balsamicis mixta, egregiè sanitate favent.

§. XIV.

E Mollientia denique, ut radices altheæ, lili-
 orum alvorum, scorzonæræ, liquiritiæ,
 herbæ emollientes, lactuca, scariola, flores sam-
 buci, meliloti, malvæ, violarum, &c. vim suam
 exerunt, fibras tensas, crispatasque laxando, &
 emolliendo, ita ut vasorum oscula apperiant, si-
 mulque salia, quibus humores abundant, inbi-
 bant. Ex quibus liquidò patet, eorum usus in ve-
 nenis, errodentibusque humoribus, in morbis
 spasmodicis à salibus ortis, effectum produ-
 cere præstantissimum.

§. XV.

D Enique de medicamentis, quæ morbis à vi-
 ciato motu ortis medetur, acturi, primò mo-
 tum dupliciter lædi posse, notari meretur; vel enim
 plus justò vehementior humanas functiones per-
 turbat, vel languidior vires dejicit, mortisque
 viam patefacit. Primo in casu antispasmodica, se-
 dativa, & opiata sunt in remedium; in secundo
 verò roborantia, analeptica, & astringentia: exi-
 mij sunt usus. De his omnibus seorsim, ac brevi-
 ter agendum.

Antispasmodica in primis dicuntur illa, quæ
 errantem solidorum, vel liquidorum motum effre-

effrenant, & in duplici classe dividenda sunt: alia solidis partibus laxitatem inducunt, spasmis, stric-
turisque medentur, uti oleosa, lacticinosa, pa-
regorica, & ex vitello ovi sumpta, quæ mucosa,
sulphurea, laxanteque virtute, fibras duras, rigi-
das, & strictas molliunt. Alia verò blando, va-
poroso, sulphureo halitu, nervei licoris fero-
ciam sistunt, cujus generis sunt tilia, sambucum,
lilia alba, & ex regno animali lumbrici terrestres,
castoreum, secundina humana, intestina lupi,
craneum humanum, quæ utilissimi sanè effectus
prædicantur in morbis epilepticis, & convulsi-
vis. Nec oblivioni tradendum est nitrum, exce-
lentissimum inter omnia antispasmodica, de quo
jam egimus.

Specialem commemorationem merentur in-
ter spasmodica, principaliora opiata, scilicet,
medicamenta, salutis, & vitæ mirabilis baculus:
in doloribus, spasmis, convulsionibus, epilepti-
cis, hysteriis, hypocondriacisque affectionibus,
unicum antidotum; quatenus resinosa, vaporo-
sa, sulphurea, resolubili substantia sanguinem in
orgasmodum movent, circulumque liquidorum
sistere faciunt. Nihilominus cautissimè usurpanda
sunt, dosibus satis exilibus, vicibusque alteratis,
ut detur locus observationi. Monendum insuper
ducam subjectis debilibus, & extenuatis, in pue-
ris,

ris, senibus, & laxitate seu atonia fibrarum laborantibus penitus exulare. Similiter in subjectis succiplenis sine prævia sanguinis missione, periculosa sunt; stases quippe inflammatorias producunt; unde in ipsis etiam inflammationibus nocentissima sunt.

Nec omittenda est camphora, quæ anodinam virtutem possidet, & vi suæ inflammabilis tenuissimi, volatilisque sulphuris omnia penetrat, & putrefactionem arceat. Unde in febribus malignis, quæ à penetrante succorum putredine oriuntur, ubi pulsus parvi, & exiles, languor totius corporis, rationis obtusio, inquietudo, anxietasque adsunt, satis decantata ejus virtus. In inflammationibus, si nitro & laudano miscetur utilissima.

§. XVI.

MOrbos à languidiore motu ortos, analeptica, & roborantia, ut jam diximus, medentur. Analeptica in primis, ut aquæ stillatiæ florum rosarum naphæ, jasmini, citri, mellissæ, confectio alkermes, cinamomum, &c. in nervos subtilissimo suo oleo sese insinuant, motumque tenuissimi, nervei liquidi amicabilem inspirant; talis enim indolis sunt quævis substantiæ sulphureæ, ac vaporosæ, ut celeriter nervos invadat,

si-

sicuti testatum faciunt omnia suaviter, vel graviter olentia. In omnibus ergo affectibus deliquio complicatis, in debilitate, atoniaque partium, usus est utilissimus. Sed, ut verum fatear, optimum analepticum in optimo, & laudabili alimento situm est, gelatinosisque carnum substantijs, & præ omnibus, in vino subtili, & generoso merito collocari debet, omnibus pharmacopolarum essentijs postpositis.

In roborantium genere superiora sunt balsamica, qualia numerantur omnia nervina, cephalica, spirituosas, cordialia, balsami omnes, herbarum, & ligna resinosa, balsamico principio turgida, ut lignum aloes, santalum citrinum, ambra grysea, succinum, benzoes, &c. Omnia hæc principio acris, sulphureo, balsamico pollent, quod cordis, & arteriarum systolen promovet, vimque musculorum excitat. Ex quo fit ut in morbis ab atonia nervorum, stomachi, & capitis (uno verbo) in debilitate nervorum, vel musculorum partium opem ferant exoptatissimam. Ita in diarrhæa, vomitione, colicaque flatulenta maxime in senibus in usu veniunt. Similiter etiam in constitutione præhumida, ubi tussis humida, diarrhœe, asthmata pituitosa, tumores œdematosi, corryzæ, & reumatismi regnant, per utilia sunt. E contra verò in robustis succi-plenis, colericæ,

sensibiliorisque constitutionis subjectis, penitus fugienda.

Sed aliqua distinctione ratione visceris labe fracti opus est uti. Si stomachus enim, vel intestina debilitate (uti in nostra regione frequentissimum) laborant, amara omnia, & carminativa palmam arripiunt. In hepatis verò obstructione, ictero, cachexia, aliisque hujus generis, rabarbarum elixir proprietatis, balsamicum, vel viscerale Hoffmanni laudatissima. In pulmonum vitijs ex atonia laudem merentur myrrha, gummi ammoniacum, &c. In lienis obstructione caparra, taraxum, epytimum optima sunt. In renum tono dejecto, radix acatię, juniperum, lignum nefriticum, utiles sunt. In uteri denique atonia, aristoloquia, myrrha, arthemissa expertę sane virtutis dilaudantur.

§. XVII.

JAM verò de mirabili illo peruano cortice, inter roborantia medicamenta sanè laudabiliori, sermonem instituere, opus est. Cum enim vis ejus, ad intermitentes febres expugnandas, satis pateat, aliqua de horum natura præmitere judicavi. Ea sanè horum morborum indoles, ac sedes videtur esse, ut in plurimis biliosis, acidis, ac fer-

fermentabilibus saburris, in duodeno stabularis, collocanda veniat. Observatione quippe attenta (quantum mihi per ferè triginta annos experiri licuit) constat sanè, has febres non solum à cruditatibus primis vijs inhærentibus, sed ab alia altiori causa originem mutuare. Frequentius enim observavi, eas epidemicè nostra in regione grassari, & non rarò contagiosè; gignique ex præcedenti vere satis humido, cui æstas valdè calida successit. Præcipuè verò, ea subjecta adoritur, quæ post immodicum exercitium, sanguine in orgasmum moto, ventibus borealibus, vel aura frigidiori, & humidiori sese exponunt. Endemiæ etiam apparent hæ febres in locis palustribus, fluvijis, stagnis, & piscinis cinctis, & supra crepitudines fluviorum positis; ubi certè indigenæ, & advenæ ferè perpétuò, hoc morbo laborant; aer siquidem ibi densior, frigidior, ac humidior, insectorumque copia repletus perspirationi valdè nocet.

Ex his autem satis patet, febres intermitte-tes à cohibita perspiratione originem ducere: cum enim salinæ tenui, biliosæque materiæ exitum denegatur, per biliosos ductus in duodenum abundantius fertur, fermentatioque sequitur, vi cujus convulsivi motus per nervos propagantur, rigores, anxietates, tremores, vomitus, nau-

nausæ, dolores, alijque spasmi producuntur. Neque absolute negandum, à vitijs primarum viarum febres has principium mutuare; saburra enim biliosa in duodeno stabulata, si excretio cohibita accedat, harum febrium causa existit. Unde imprudenter satis salutis suæ offendunt, qui fructus horarios, aliaque fermentabilia in alimentum sumunt, quibus in duodeno facilimè fermentatio excitatur, spasmi gignuntur, febrisque accenditur, & (experientia teste) pluries repetit, ultimoque, jam atonia ventriculo, & duodeno laborantibus, obstructions, cruditates, febres mesentericæ, cachexiæ, aliaque innumera mala procreantur.

His de intermitentium febrium natura breviter annotatis, deveniamus jam ad corticis quinae analysin exponendam. Ejus sanè virtus astringens, ex ipsius sapore linguam constringente, satis patet. Idem amplius manifestum fit chymico experimento, dum hujus pulveris solutio, adjecto vitriolo, more omnium astringentium, atramenti colorem induit. Alterum, quod in complexo fovet, elementum est amarum, quod omnium consensu, febribus intermitentibus medetur. Balsamicum principium ei inesse, ex ejus odore satis manifestum fit. Denique terrestre fixum principium eum possidere, ex eo satis patet, quod

quod biliosæ, acresque materiæ, more omnium absorbentium, ab illo corriguntur.

His de febribus intermitentibus, & corticis quinquæ naturâ invicem collectis, ad ejus usum deveniamus. Cum ergo ejus origo in perspirationis impedito successu collocari mereatur, in proximo est, judicare, his febribus quinquæ cortice medellam satis securam adesse. Virtute enim sua astringenti, & amara, spasms succurrit, motusque sistit, & absorbente vi, primarum viarum acidum dulzorat. Ex quibus patet, febres has nil aliud, nisi corticis quinquæ usum indicare. Quia verò biliosæ sordes evaquari, & temperari debent; ego experientia edoctus, corticem istam propinare soleo (estivo tempore, & ubi nimia sitis aestuatio, vomitus, biliosaque constitutio adest) cum sero lactis, & nitro satis larga quantitate mixtum, jusculis carniū interpositis: quo remedio venter laxatur, febris abest, & temperatur bilis.

Si verò primarum viarum obstructio, vel saburra adest, utiliter purgantibus, martialibus, salibusque de obstruentibus ipse cortex miscetur. Sed de his fusius postea.

§. XVIII.

CUM enim de roborantium natura egimus, ipsa rerum affinitas de astringentium indole

22
dole mentionem, & quidem brevem agere exigit. Astringentia enim parum usus in medicina, noxiique, ut plurimum, effectus semper judicavi. Vitam enim in motu consistere, perspicuum est; unde, quæ motui adversantur, suspecta esse debent. Magna ergo prudentia in effrenibus motibus, fibrarumque debilitate, in astringentium applicatione opus est; materiæ quippe retentio, humorumque stases in sphacelum sæpissimè transferunt; ita enim, experientia plorante, ab immoderato, seu improvido eorum usu, in sanguinis, vel alvi fluxibus magnæ calamitates, uti lentæ febres, cachexia, hydrops, obstructions, tumores œdematosi, affectus hypocondriaci, & alij de spasmodicorum genere frequentissimè observantur. Unde infelix intuta, periculique plena est praxis illa, quæ, ad compescendos alvi fluxus, gonorrhoeas, sanguinisque eruptiones uteri, vel hemorrhoidum, vomitiones, mictusque cruentos, astringentibus utitur. Ad hos morbos succurrendos, potius antispasmodica, & sedativa remedia, ut pote securissima, magnum afferunt levaminis.

Sed ne indefuetudinem astringentia veniant, virtutemque eorum à summo Conditorum præstitam penitus despiciamus, sincerè fateor, ea aliquando magni esse solatij. In fluxibus enim, qui
val-

valde immoderati, in tumulum egrotum afferunt (nisi promptè succurratur) in rebellibus etiam evauationibus; quibus per plures dies summā debilitatem causantibus, jam mors ostia pulsatur, utique astringentia, roborantibus balsamicis mixta, prudenterque oblata, ut utilia negare non possum.

§. XIX.

DEnique cum de medicamentis motum languidiorem humorum excitantibus, actum sit, stimulantia, quę semper spectatissimi usus medicina cognovit, meritò non sunt omitenda. Certè modus operationis eorum, satis naturę amicus est, & progressivo, equabilique succorū motu, in quo salutis essentia consistit, conformis; circulum enim vi fibrarum elastica suaviter excitata, æquant, fovent, & promovent. Hujus generis sunt frictiones, cucurbitulę, synapismi, & vexicantia, balnea, & pediluvia. Sed alijs, ut pote notis, omisis, de vexicantibus verbum facere statuo.

Cantharides ergo magnum in plurimis morbis auxilium nostram considerationem exposcunt. Plurimi non infimę notę Authores ea ut perniciose damnant; è contra verò alij non ignobiles, ea maxime dilaudant. Media via incedimus, ex-

pe-

perientia duce, rationeque suffragante; dicimus enim, quod in subjectis sensibilitate nimia præditis, fibris, texturaque exili, ac mobilitate donatis, temperamentis biliosis, gracilique dispositione in succiplenis, inque febribus ardentibus, inflammatorijs cum oris siccitate, motibus convulsivis, tendinum subsultu, delirio, ac furore, vigilijs assiduis, in denique sanguinis dissolutione, & (uno verbo) in omnibus morbis, in quibus magis acris, tenuis, ac subtilis, quam crassa, & materialis est morbi causa, æstivo præsertim tempore, vexicatoria penitus releganda sunt. Cantharides enim venenatæ, & virulentæ indolis omnes agnoscunt; elementum quippe quod foveant, maximè tenue, subtile, & penetrantis naturæ, facile in nervosas partes sese insinuat, eas in motus spasmodicos concitando, pulsum celerem, sanguinemque in orbem agitando. Unde fit quod ubi tenuis, & acris est morbi causa damnum irreparabile afferunt.

E contra verò in subjectis spongiosis, laxis fibris præditis, pituitosis, in sexu debiliori, & ubi magna vicidorum humorum progenies adest, & ubi etiam pulsus parvi, & contracti sunt, arteriaque mollis, extrema frigent, extassés, vel quasi coagulationes vitiosorum humorum in aliqua nobili parte meditantur, sine actuali, vel pro-

xima inflammatione, hyberno præsertim tempore, æstationeque humida, & frigida, vexicantia utilissima ipsa experientia confirmat.

His ergo ritè perspectis, quod experientia me docuit in alijs morbis sanctè exponam. In doloribus capitis serosis, ac pertinacibus, in ophthalmia serosa, cætharata, aliisque similibus affectibus tam oculorum, quam aurium, & partium capiti adjacentium, ut in cephalalgia, hemicraneaque rebelli, vexicatoria ponè aures utilissima semper expertus sum. In epilepsia longo tempore durante, & ab stagnatione feri viscerum in cerebro prognata, vexicantia nuchæ apposita satis utilia sunt. In asthmate humido, ubi magnus suffocationis metus adest, post sanguinis missionem magnum levamen promittunt tibijs applicata. In doloribus reumathicis, & ischidiacis supra femur apposita sunt expectatissimi proventus.

Hic notare velim, abusum vexicantium satis notabilem in febribus malignis, & pneumonicis. Fere omnes enim, qui his morbis corripuntur (pessimus mos invaluit) vexicatoriorum trium, vel quatuor tormentum subeunt. Dolentè hoc dictum accipi velim, veniaque dignum, ob publicæ salutis zelum, me existimo. Si vero meam de hac re sententiam, sanctè & ingenuè (ut restanti momenti exigit) aperiam, dico; vexican-

ria in febribus malignis, ubi pulsus exiles, & debiles micant, habitu spongioso, in sequiori præsertim sexu, hyberno tempore, si linguæ, & urinae aspectus viscositatem arguat, profectò utilitèr applicari jubeo. E contra vero, si nihil horum adsit, vel principaliora deficient, perniciosissima judico. Similiter in pleuritide humida post sanguinis missiones, ubi magna lymphæ visciditas, spirandi, & excreandi difficultas magna, in hoc solo casu, ea utilissima habeo. Denique ad retropulsam materiam foràs expellendam nil utilius expertus sum.

His de medicamentorum virtutibus ritè, & attente perspectis, ut pote à solidiori, firma, rationalique experientia deductis, quantum sat est, dicet breviter, ad rectam praxim instituendam, dictum esse censeo. Nunc verò ad medicamentorum formulas simpliciiori, & faciliiori methodo ordinandas, collectionem instituamus.



USUALIUM MEDICAMENTORUM, eorumque formularum Collectio.

Potio diaphoretica.

1. R. Ptisanæ cardiacæ libram unam, syrupi
florum papaveris rubri unciam unam, pulveris
absorbentis drachmam unam, nitri puri scrupu-
los duos, misce.

Potio cordialis.

2. R. Decocti cordialis libram unam, syrupi
borraginis unciam unam, pulveris diatragacanti fri-
gidi drachmam unam, nitri puri scrupulos duos,
misce.

Pulvis absorbens.

3. R. Pulveris lapidum cancrorum, & matris
perlarum anà unciam semisem, pulveris cornu
Cervi sine igne parati unciam unam, antimonij
diaphoretici martialis drachmas tres, misce. Do-
sis drachma una.

Fusculum pulli temperans.

4. R. Pullum gallinaceum numero unum, hor-
dei mundi pugillum unum, radicis scorzonere
unciam unam: coque in aquæ communis libras
sex ad medietatis consumptionem, colla, & cum
seminibus frigidis majoribus fiat emulsio.

Potio carminativa.

5. R. Aquæ melissæ, & naphæ anà libram se-
misem, syrupi menthæ unciam unam, confec-
tio.

tionis alkermes, & pulveris Papæ Benedicti anā drachmam unam, misce.

Potio antihysterica.

6. R. Potionis carminativæ libram unam pulveris hysterici ex Matritensi drachmam unam, liquoris cornu Cervi succinati gutas quindecim, misce.

Potio anti-maligna.

7. R. Radicis serpentarię Virginianę unciam semisem, contra-hervæ, angelicæ rasurarum cornu Cervi, & eboris anā drachmas duas, theriacę magnę, & diascordij anā drachmam unam, & semisem, coccinellę scrupulos duos, croci, scrupulum unum, aquæ hordei libras tres, coque S. A. & adde camphorę grana sex, nitri puri drachmam unam, misce.

Potio subacida.

8. R. Decocti temperantis libram unam spiritus nitri dulcis scrupulum unum, misce.

Potio pectoralis.

9. R. Decocti pectoralis ex Palacios libram unam, syrupi hædere terrestres unciam unam, pulveris anti-pleuritici ex Matritensi drachmam semisem, misce.

Potio ad tussim convulsivam.

10. R. Decocti radicis liliorum convallium, & visci quercini libram unam, syrupi de Karabe unciam semisem, misce

Potio anti-asthmatica.

11. R. Prædicti decocti libram unam, syrupi de ammoniaco unciam unam, misce.

Syrupus pectoralis.

12. R. Syrupi violarum, & olei admigdalorum dulcium anà unciam unam, sperme ceti recentis drachmam semisem, misce.

Syrupus anti-asthmaticus.

13. R. Syrupi balsamici unciam unam.

Potio anti-spasmodica.

14. R. Decocti liliorum convallium, visci quercini, florum tilię, & sambuci libram unam, syrupi pœoniæ unciam unam, pulveris antispasmodici drachmam unam, nitri puri drachmam semisem, liquoris cornu Cervi succinati guttas quindecim, misce.

Pulvis anti-spasmodicus.

15. R. Pulveris imperialis, cinavrij nativi, succini præparatorum, & lumbricorum terrestrium anà unciam semisem, pulveris castorei drachmas duas, misce. Dosis drachma una.

Potio aperitiva.

16. R. Ptisanæ aperientis libras duas, syrupi de quinque radicibus uncias duas, pulveris nephritici drachmam unam, salis tartari scrupulos duos, tincturę martis aperitivę tartarizatę drachmam semisem, misce.

Potio roborans.

17. R. Vini absynthij libram semisem, elixirij balsamici temperati Hoffmanni drachmas duas, misce.

Potio anti-colica.

18. R. Aquæ camœmillæ libram unam, syrupi menthæ unciam unam, laudani opiatu grana tres, misce pro tribus vicibus.

Potio anti-IctERICA.

19. R. Decocti anti-IctERICI ex Matritensi libram unam, syrupi chycorię compositi cum rhabarbaro unciam semisem, pulveris mille-pedum scrupulum unum, misce.

Potio nephritica anodyna.

20. R. Seri lactis caprini libram unam, syrupi altheę Fernelij unciam unam, pulveris lapidum cancrorum, & ossis sæpię anà scrupulos duos, nitri puri drachmam unam, laudani liquidi guttas quindecim, misce.

Potio nephritica-communis.

21. R. Decocti ligni nephritici, fructuum alkekengi, & foliorum gaiuvæ libram unam, pulveris mille-pedum scrupulum unum, mixturæ balsamicę nephriticæ, coclearia duo, misce.

Potio vulneraria.

22. R. Decocti hædere terrestri scabiosæ, & florum hyperici Q. V.

Potio sudorifica.

23. R. Decocti elignis ex Palacios libras duas, antimonij diaphoretici martialis drachmam unam, misce.

Potio ad menses.

24. R. Decocti capillorum veneris libram unam, syrupi arthemissæ unciam unam, pulveris trochiscorum de myrrha drachmam unam, elixirij proprietatis sine acido scrupulum unum, misce.

Mixtura anti-emetica.

25. R. Salis absynthij drachmam unam, succi limonum Q. S. ad dulzorationem: adde syrupi menthæ unciam unam, aquæ naphe libram semisem, misce.

Decoctum resolvens.

26. R. Radicis schyllæ, scordij, fumitatum absynthij, cardui benedicti, bacarum lauri, & juniperi florum camomille anà Q. S. ut fiat decoctum in aquæ calcis libras sex, & vini albi libras tres S. A.

Potio febris fuga temperans.

27. R. Seri lactis caprini libras duas, pulveris corticis Quinæ unciam unam, & semisem, nitri puri unciam semisem, misce.

Potio febris-fuga aperitiva.

28. R. Ptisanę aperientis ex Matritensi libras duas,

duas, pulveris cachectici ex Matritensi drachmam unam, pulveris corticis Quinæ unciam unam, & semisem, misce.

Electuarium febrifugum commune.

29 R. Pulveris corticis Quinæ uncias duas, florum camœmillæ drachmas duas, extracti centauræ minoris, pulveris caryophilorum, & serpentarię virginianę anà drachmam unam, misce, & cum rob nucum fiat opiata pro quatuor vicibus.

Electuarium febrifugum laxans.

30. R. Prædictum electuarium: cui adde pulveris foliorum sennę drachmas tres, vel salis cathartici unciam unam, & semisem, misce.

Febrifugum Crolij.

31. R. Aquæ cardui benedicti libram unam, salis absynthij drachmam unam, spiritus vitrioli Q. S. ad gratam aciditatem.

Potio purgans.

32. R. Tincturæ sennæ uncias quatuor, syrupi aurei uncias duas, pulveris mechoacannæ scrupulos duos, misce.

Vel,

33. R. Salis cathartici amari unciam unam, nitri puri drachmam unam, misce.

Vel,

34. R. Prisanę laxativę communis libram semisem.

Vel,

Vel,

35. R. Tincturæ rhabarbari uncias quatuor, tartari vitriolati drachmam semisem, misce.

Vel,

36. R. Pilularum cochiarum scrupulos duos.

Vel,

37. R. Pilularum catholicarum ex descriptione Palacios drachmam semisem.

Emeticum usuale.

38. R. Pulveris radice ipechacuanhe scrupulos duos, nitri puri scrupulum unum misce.

Emeticum antimoniatum.

39. R. Tartari emetici grana sex, oximellis schilitici unciam semisem, misce.

Clyster emolliens.

40. R. Decocti malvarum, verbaci, altheæ, parietariæ, feminis fœnugreci libras duas, salis cathartici unciam semisem, misce.

Clyster therebentinatum.

41. R. Prædicti decocti libras duas, therebentinæ venetæ in vitello ovi benè solutæ unciam unam, misce.

Clyster anti-colicum.

42. R. Prædicti decocti libram unam, vini alvi libram semisem, olei admigdalarum amararum uncias quatuor, olei succini drachmam semisem, lardani liquidi scrupulum semisem, misce.

Clyster roborans.

43. R. Decocti fumitatum, centauree minoris, absynthij, trifolij fibrini, cardui benedicti libras duas.

Clyster nervinum.

44. R. Decocti foliorum roris-marini majoranæ, salviæ, rutæ, fatureiæ, & thymi libras duas.

Clyster ad aplopexiam.

45. R. Prædicti decocti libras duas, vini emetici uncias tres, misce.

Clyster febrifugum.

46. R. Pulveris corticis Quinæ uncias tres: coquatur in aquæ communis libras quatuor ad medietatis consumptionem, & adde vini generosi libram semisem, theriacæ magnæ drachmas sex, misce.

Clyster astringens.

47. R. Ex descriptione Matritensi libras duas.

Mixtura ad vomitum sanguinis.

48. R. Ex descriptione Matritensi ex Silvio uncias quatuor.

Pulvis astringens.

49. R. Rhabarbari fortiter tosti drachmas duas, pulveris cathecû, & succini præparati anà drachmam semisem, misce.

Decoctum incrasans.

50. R. Decocti alvi cum syrupo coralorum facti libram unam.

Elec-

Electuarium astringens.

51. R. Conserve rosarum antiquæ, & syrupi myrthilorum anà uncias quatuor, pulveris contra abortum ex Matritensi drachmam unam, misce.

Fusculum pulli astringens.

52. R. Ex descriptione Matritensi, Valentianum nominatum.

Pulvis stomachicus.

53. R. Radicis ari uncias duas, calami aromatici unciam unam, lapidum cancrorum unciam semisem, acori veri, pimpinellæ alvæ anà uncias duas, seminis foeniculi cardodomi minoris, & macis anà unciam semisem, salis absynthij drachmas tres, misce; fiat pulvis. Dosis drachma una.

Pulvis cachecticus.

54. R. Ex descriptione Matritensi drachmam unam pro una dosi.

Trochisci contra vermes.

55. R. Ex descriptione Matritensi scrupulum unum pro una dosi.

Pilule balsamicæ.

56. R. Balsami peruani solidi pulverizati unciam unam, florum sulphuris uncias duas, antihæctici Poterij unciam semisem, pulveris succini, olivani, myrrhæ, & gummi ammoniaci anà drachmas

mas tres , benzoës drachmas sex , succi inspissati liquiritiæ uncias duas , croci drachmas duas, misce ; fiant pilulæ. Dosis drachma semis.

Pulvis contra vermes.

57. R. Pulveris seminis fantonici unciam unam , æthiopis mineralis unciam semisem, misce, & divide in XII. partes æquales.

Colirium temperans.

58. R. Decocti malvarum , & seminis fœnugreci libras duas, vini alvi libram semisem, misce.

Colirium ophthalmicum.

59. R. Ex descriptione Matritensi.

Gargarisma temperans.

60. R. Decocti hordei sumitatum , rubi , & foliorum plantaginis libras duas , mellis rosati unciam unam , sacchari saturni , & nitri puri ana drachmam unam , misce.

Gargarisma incindens.

61. R. Prædicti decocti libras duas mellis rosati unciam unam , salis ammoniaci drachmam unam , & semisem , misce.

Gargarisma anti-scorbuticum.

62. R. Ex descriptione Matritensi.

Gargarisma anti-putridum.

63. R. Prædicti gargarismatis libras duas, mellis centaureæ uncias duas , unguenti ægyptiaci drachmam unam , misce.

Injectio anodyna.

64. R. Decocti florum camœmillæ violarum,
& sambuci in lacte facti libram unam, olei ad-
migdalarum dulcium drachmas tres, laudani li-
quidi drachmam semisem, misce.

Injectio balsamica.

65. R. Decocti hordei libram unam, mellis
rosati unciam unam, elixirij proprietatis drach-
mam unam, misce.

Frontale anodynum.

66. R. Ex descriptione Matritensi.

Errhinum cephalicum.

67. R. Ex descriptione Matritensi.

Cataplasma anodynum.

68. R. Cataplasmatidis ad singultum ex Matri-
tensi. Q. S.

Cataplasma roborans.

69. R. Emplastri de cultra panis libram semi-
sem, balsami peruani unciam semisem theriacæ
magnæ unciam unam, misce.

Synapismus ad plantas pedum.

70. R. Ex descriptione Matritensi.

Emplastrum vexitatorium.

71. R. Ex usuali descriptione.

Emplastrum imperiale.

72. R. Ex descriptione Matritensi.

Emplastrum saponaceum.

73. R. Ex descriptione communi.

Emplastrum de cicuta.

74. R. Ex communi descriptione.

Linimentum nervinum.

75. R. Unguenti aregonis , & martiatonis, galvaneti ex Matritensi anà unciam unam, misce.

Linimentum ad menses.

76. R. Olei scorpionum simplicis unciam semisem , olei castorei drachmas duas , olei croci drachmas sex , misce.

Linimentum apperitivum.

77. R. Unguenti arthanitæ unciam semisem , unguenti desopilativi , & olei caparrarum anà unciam unam , sperme ceti , & gummi ammoniaci in vino soluti anà drachmas duas , misce.

Linimentum anodynum.

78. R. Ballami tranquilantis ex Matritensi
Q. S.

Linimentum emolliens.

79. R. Unguenti , altbee , & olei admigdalarum amararum anà unciam unam , sperme ceti drachmas duas , misce.

Linimentum pleuriticum.

80. R. Unguenti pleuritici ex Palacios, & filij Zachariæ ana unciam unam, misce.

Potus ordinarius subacidus.

81. R. Ptisanæ hordei Q. V. succi limonum Q. S. ad gratam aciditatem.

Potus ordinarius temperans.

82. R. Ptisanæ hordei libras quatuor nitri puri drachmas duas misce.

Potus ordinarius apperians.

83. R. Decocti radicis graminis libras quatuor tincture Martis apperitivæ tartarizatae drachmam unam, & semisem, misce.

Potus ordinarius vulnerarius.

84. R. Decocti ligni sassafras, & radicis Chinæ Q. V.

Potus ordinarius roborans.

85. R. Flavedinis aurantium, & fantali citrini Q. V.

Potus ordinarius anti-malignus.

86. R. Decocti radicis serpentariæ virginianæ Q. V.

DE MORBIS OMNIBUS CURANDIS, PRUDENTIQUE medicamentorum applicatione cum remissionibus ad eorum collectionem.

CONSPECTUS.

§. I.

VETUS illud, ac per vulgare effatum, morbum in stricto, & laxo consistere, in aliquo sensu verum esse fatemur. Elastica enim solidorum corporis humani virtus auctiorem, vel diminutionem patitur, unde strictura, vel laxitas producitur: Spasmi ergo à nimio elatere, laxitas verò ab illo deperdito dependet. Unde morbi omnes rectè in spasmodicos, & atonicos dividuntur. De illis primò agendum, postea verò de sequentibus.

Inter spasmodicos ergo morbos à febribus, ut universalioribus initium sumimus. Hæ enim inter spasmodicos morbos numerari merentur, ut pote ab universali vasculosarum fibrarum systole aucta. originem mutuantes.

De febribus in primis intermittentibus tractaturi, in memoriam revocare debemus, quæ obvitè, dum de cortice quine egimus, dicta sunt. Ibi enim earum indoles ac natura breviter explicavimus; nunc verò de earum curatione agere, ne-

necessarium. In febribus ergo biliosis intermitten-
 ribus, quæ exquisitè dicuntur, nitrum in magna
 quantitate cortici quinae additum, feroque lactis
 dilutum (27) optimè medetur. Pro potu commu-
 ni ptisana hordei imperanda. (82) Ubi fordes
 primarum viarum adsunt, sal catharticum, (33)
 vel ptisana laxativa communis in usum venit. (34)
 Deinde præter frotationes ventris linimentis de-
 sopilativis, (77) corticè quinae cum floribus cha-
 momilæ, alijsque roborantibus (29) utendum.
 Si verò ventriculi superior pars biliosis fordibus
 impleta appareat emetico leniori (38) utendum.

Si verò venter inferior cruditatibus scateat,
 cortici quinae addendum purgans. (30) Quando
 verò rebellibus obstructionibus hæc febris focia-
 tur, aperitivis, & martialibus quina misceatur.
 (54) Eadem methodus observari debet, quando
 tiliarum, vel ventris œdemata apparent, purgan-
 tibus paululum acrioribus (37) per intervalla obla-
 tis. Notandum sanè, quod feminae potissimum,
 pluresque nobilioris sexus pessimè ferunt commo-
 ventia; unde utilia blanda laxantia semper exper-
 tus sum (32) ad evaquandum. Si denique in syn-
 copen ægrotus incidat, vel ei immineat, ubi in-
 quietudo, anxietas, extremorum frigus, conti-
 nuæque vomitiones adsunt, clyster febrifugus
 (46) magnæ sanè utilitatis; vinoque solutus

cum theriaca magna ipse cortex propinetur.

Venę sectio in his febribus non, nisi in evidenti plenitudine, ubi delirium, estus, & ætas vigent, febrisque veluti continua adoritur, facile præscribenda. Si verò ejus usum indicatio exigat, febri-fugum (29) simul propinare oportet, ne in syn-copen egrotus incidat.

§. II.

DE febribus ergo continuis acturi, catharra-les febres primò numerandæ sunt. Omissa autem catharrali benigna, quæ per blanda (1) sudorem moventia, & expectorantia fœlicitèr, ut plurimum, terminatur, de catharrali, quæ dicitur maligna, quæque assiduè in nostro Nosocomio versatur, à fero acri, impuro, putrefacienteque producta, loquamur, quæ, experientia teste, nil aliud utilius exigit, quam subacida (8. & 81) magno, & largo usu propinata, item absorbentia, (3) diluentia, (2) & temperata sudorifera, (1) vel si malignitas putredinem inspiret, alexipharmaca, & camphorata. (7) Putredo enim, quæ acris, & salina humorū dissolutio est, in supradictis medicamentis remediū invenit; diluta quippe, temperata dulcificataque salina materia, medio alexipharmacorum ope sudorem moventium, febris curatur optimè.

Cavendum tamen, ne excretiones turbentur,

ne

Catharra-
lis benigna.

Maligna.

ne nimia, vel refrigeratione, vel calefactione acritudo intendatur, vel perspiratio impediatur. Circa vexicantium usum, præter ea, quæ superius in prænotione diximus §. 19. monendum duco, quod solum utilissima expertus sum, quando vires depressæ apparent, acris materia stagnationem, putredinemque in visceribus minatur, febris lenta depascit, somnolentia, & torpor adsunt, sitisque abest. Videantur dicta loco citato. Denique circa sanguinis missionem summa prudentia necessaria est: in genere tenendum, quod ubi vires constant, plenitudo adest, in principio (cautè tamen) administranda venit, præcipue si alicujus evauationis suppressionem febris comitem habeat.

§. III.

EX genere febrium catharralium epidemialium variolosa, morbillosa, purpuracea, erisipelacea à sero acri caustico impuro corrosivo oriuntur; ubi natura sanè optima morborum medicatrix, primum locum obtinet, quæ adjuvari meretur, excretionem in principio blandè promovendo, impedimenta que auferendo: quo in fine ante eruptionem, vel in ipso eruptionis principio sanguinis missiones, prout vires, & natura exigunt, in nostra regione per quam necessarias constanter expertus sum. Ubi autem illa omissa fuit,

Variolæ,
& morbil-
li, erisipe-
las.

fuit , magnas calamitates secutas semper vidi. Deinde demulcentia, absorbentia, nitrosa, & diaphoretica (1. 2.) præsana hordei (82) & alia hujusmodi ministrari debent. In nimio estu nitri usus augeri meretur. Calidiora alexipharmaca, & sudorifera vitanda sunt. Dieta tenuis , potus diluens , & regimen in lecto , & hypocausto moderatè calidum religiosè observentur. Oculi aqua rosarum, vel sambuci , vel florum carthami infusione , leniendi sunt. Si verò soporosa adest dispositio , aliquavisè retrocessus vel debilis eructio , vexitatoria utilia deprehendi.

§. IV,

Synocha,
& ardens.

Febrium synocharum , biliosarum , ardentiumque curatio alia via ineunda est. Sanguinis enim missio , quo usque vires ferant, optimum , probatumque præsidium , cui addendum regimen temperatum , frigidus glacie potus, subacida (8 & 81) diluentia , & nitrosa. (2) In fine verò absorbentia blandè diaphoretica, (1.) & ubi primarum viarum adest suspectio labis, mannata (34) in usu veniunt. Dieta sit tenuis , & ab omni carne abstinendum. Sed pro omnibus febrium generibus quam certum est illud Hoffmanni affatum: horum morborum curationem non tam in arte

medici, quantumvis periti, & sagacis, sed potius in ipsa egroti natura collocandam esse.

§. V.

Febrium, quæ ab inflammatione viscerum dependent curatoria methodus omnium consensu in eo stat, ut præter sanguinis missiones diluentia nitrosa (2) absorbentia, emulsiones, diaphoretica (1) in usu generali usurpari expediat, stasis quippe sanguinis, & impeditus per viscera circulus hanc indicationem jure, meritoque exposcunt. Ceterum cum ratione loci, ubi inflammatio sedem habet, non levis differentia advenire sentiatur, utique huic generali methodo aliquid sanè addendum.

Inflam-
matoria.

Et ut à capite incipiamus, in phrenitide, seu febre inflammatoria, à nimia sanguinis congestione, & impedito per minimas arteriolas cerebri circulo orta, cum delirio, & magno æstu, sanè sanguinis missio sæpius repetita, ut utilissima, omnium consensu, & experientia comprobatur. In primis ergo ex pede, postea in brachio, deinde in fronte, vel in jugularibus (si Artificis dexteritas adest) sanguis mitendus est, quantum vires permitant. Simul verò potiones diluentes absorbentes, & nitrosæ (2) ministrandæ veniunt. In fine verò diaphoretica temperata (1) utilia sa-

Phrenitis.

tis sunt. Et post sufficientes sanguinis missiones, frontale anodynum (66) applicari juvat. Sanguinis denique è naribus extractionem, licet illam utilissimam predicare non dubitem, uti infidam, & inseguram, quatenus non facile cohiberi in arbitrio sit, eam non damnare non possum.

§. V.

Angina.

A Capite ad fauces descendere licet. Angina, quæ inflammatio faucium vocatur cum tumore, dolore, & deglutiendi difficultate, & febris inflammatoriæ comitatur, præter sanguinis missiones, diluentia, temperantia, & absorbentia (2) clysteres emolientes (40) exposcit. Gargarismata etiam, temperantia, & nitrosa (60) emplastrum, seu cathaplasma ex nido hirundinum in usum trahere expediet. Si verò in cachecticis, vel phlematicis adsint, ubi visciditas humorum, & lentor apparet, gargarisma incindens utilissimum. (61)

Ego verò addere non dubito, quod ubi visciditas, & acritudo humorum in causa est, vexitatoria sæpius adhibui foelici sanè successu, aliquandoque in nuca applicari jussi non sine noto emolumento. Si verò angina ad suppurationem verat, metusque suffocationis adsit, levi quadam ang-

ginæ incisione, qua materia purulenta, vel saniosa extrahitur, suffocatio impeditur, ulcusque balsamicis gargarismatibus solidatur. (65)

Dum etiam de angina agere censui, unum, vel alterum de morbo *garrotillo* dicto, & carbunculo fari libet. Ambe sanè egritudines in eo satis conveniunt, ut essentia sua non nisi in maligna pustulosa, sphacelosaque eruptione, quæ plurimos è medicis tollit, collocanda veniat. Ego sanè, eis quæ ad Chyrurgi manus pertinent, relictis, decocta anti-maligna, (7.86) vinum generosum largè potum, non satis dilaudare queo; his enim solum remedijs, plures velut in vitam revocatos novi, si dextri Chyrurgi manus per incisiones, emplastra, fomenta in carbunculo, & in *garrotillo* per injectiones, & gargarismata amara, & aliquantulum scarotica (63) cautè tamen quam optime juvantur.

Garrotillo

Carbuncus.

§. VI.

AD febres pneumonicas deveniendo negotium sanè difficile, & circumspectione dignum apparet. In genere dicendum, quod sanguinis missiones utilissimè prædicari debent, si secundum staticas revulsionis, derivationis, & evacuationis leges fiant. Sanguis enim subsistens, & inq-

Pleuritis.

inequali circulo interceptus, quæ inflammationis
causa existit, nil aliud exigit nisi ejus missionem,
quæ citius, & sæpius repetita, utilissima constan-
ti experientia judicari debet, præsertim si custra
alba inflammatoria post separationem appareat:
quod non solum in juvenili, sed etiam senili æta-
te intelligendum venit, quousque vires ferant.
Cavendum sanè ne, si nimia sit evacuatio, expec-
toratio suprimatur, & in sphacelum inflammatio
transcat. Nec, dum plenitudo adest, circa dolen-
tem partem evacuatio fiat, ne inflammatio, san-
guine impetuosius affluente, crescat.

Deinde utile addendum judico decoctum
pectorale (9) calidè sumptum, syrupus etiam
pectoralis (12) cocleatim cum pulveribus pleu-
riticis admixtus, (9) quibus omnibus fibræ laxan-
tur, expectoratio promovetur, lymphæque coa-
gulatio impeditur. Si verò febris aliquid ma-
lignitatis (ex pulsuum depressione, viriumque
lapsu dignoscendum) admixtum habeat, campho-
ra in prædicto decocto usurpare convenit, vel
portionem anti-malignam (7) utilissimam judi-
co. Cum verò ab spissitudine, seu maligna epide-
miali sanguinis coagulatione febris ortum ducat,
ubi etiam expectoratio difficilis apparet, strépitus
in pectore sonat, vel ubi febris intermitens ante-
cessit, vexicatoria utilissima sæpius expertus
sum.

sum, præsertim in sequiori sexu, subjectisque temperamento phlematico, ut ajunt, præditis, fibrisque minus sensibilibus.

Clysteres emollientes (40) non penitus despiciendi; ad revellendum utilissimi pluries visi sunt; sed cavendum, ne alvus plus justo fluat, quod numquã sine detrimento fit; meliorẽ enim sæpius expertus sum ventris astrictionem, quam alvi profluvium. Cavendum simul ab opiatorum usu fanè pernicioso, & excisiosissimo. Cæterum si dolor acerbissimus adsit, decocto pectorali syrupus papaveris albi in refracta dosi addi potest. Externè ut plurimum pars affecta linimento pleuritico (80) in ungenda est. Si verò dolor nimie acutus sit, balsamum tranquilans (78) optimum verè præsidium.

Quando verò inflammatio in suppurationem vertitur, quæ empyema grecè dicitur, nil utilius deprehendi, quam lac caprinum simplici decocto hædere terrestri, & melle mixtum, quod per plures dies repetitum sæpenumero expurgat, & sanat. Si verò puris tenacitas adsit, & expectorationem impeditam aliquantulum faciat, mixtura, quæ balsamica dicitur (56) vel balsamicæ pillulæ in usu veniunt.

Empyema

Optalmia.

Oculorum infalammatio, quę optalmiæ, vel lyppitudinis nomen audit, si verè sanguinea appareat, vel, si serosa, à suppressione aliqujus evaquationis, vel à retropulsione tineę scabiei, podragę, aut ulceribus, & fistulis consolidatis, si vires adsint, & ætas acomodata, sanguinis missio repetita secundum revulsionis leges princeps remedium. Post sufficientes evaquationes in optalmia sanguinea hirudines pone aures, vel si à suppressione mensium circa anum applicatę, utilissimę prædicantur. Cum autem acris salina materia ortum præbeat, nil efficacius constanti expertus sum experientia vexicatorijs pone aures iterum, atque iterum, prout necessitas exposcat, applicatis. Cui præmitenda sunt purgantia sæpius repetita.

Nec silentio omitenda sunt diaphoretica, & absorbentia. (1) Setacea etiam, & fonticuli in revelli fluxu, & habituali, constanti omnium consensu, non despiciendum remedium. Notandum denique judicavi, quod in topicorum usu circumspectè sanè agendum sit; plus enim nocent, quam profunt. In sanguinea, & ardenti optalmia colyrium temperans, (58) & si doloris ferocia urgeat, parum opij addito, utile expertus sum.

Nec

Nec omitendum, quod si dolor sit nimis acutus, & molestus, frontale anodinum, (66) & cucurbitule utiliter applicantur.

§. VIII.

Aurium inflammatio, quæ à fero acri re-
tropulso, vel stagnato in aurium cavitate,
natales suos trahit, & propter nimiam partis sen-
sibilitatem atrocem dolorem comitem habet, san-
guinis missione methodicè, ut dictum est, impe-
rata, succurrenda est. Diaphoretica etiam & ab-
sorbentia cum diluentibus mixta (1. & 2.) in usu
veniunt. Clysteribus (40) alvus emolliendus. Ca-
thaplasma anodynum (68) affecto lateri appli-
candum, & injectio anodyna, (64) si doloris
urgeat ferocia, in aure tepidè instilatum lauda-
tissimum deprehendi. Oleum scorpionum ad do-
lorem extirpandum utile prædicatur, & non rarò
expertus sum. Sed monendum velim, quod si
auris inflammatio à globulo, vel aliqua externa
re ei immissa, ortum ducat, extractio ejus tentan-
da non est, nisi prius pars prædicta injectione e-
molliatur; operatio enim quælibet dolores, &
convulsiones excitat, & meatus angustiores fiunt.

Dum verò, inflammatione soluta, materia
purulenta, & icorosa ex ipsis glandularum parti-
bus stilare incipit, siphone in auribus instilanda

Aurium
inflamma-
tio.

Ulcus au-
ris.

venit injectio vulneraria (65) ad ulcus mundificandum. Præterea mannata (34) & rhabarbarina (35) ad avertendum humorum affluxum utiliter adhibentur. Pediluvia etiam , & vexicatoria , aliquando utilia deprehendi.

Parotides.

Cum verò de auribus sermonem fecerim, aliquid, licet obviter, de parotidibus dicendum, opportunum duxi. Ego experientia plenus testor, nil utilius sæpius deprehendi, quam cucurbitule cum scarificatione nuchæ appositæ, & cathaplas-matis emollientis applicatione. Sed hæc, ut pote ad Chyrurgi manus pertinencia, obviter tantum notanda.

§. IX,

Hepatitis.

INflammationi pulmonum satis affinis est hepatitis, seu jecoris inflammatio, quæ si tantum in tunica externa, qua diaphragmate, & costis spurijis adheret, erysipelacea, & spuria, seu rheumatica appellari meretur, pleuritidi sæpius associatur, & cum respirationis difficultate propter diaphragmatis compressionem invadit. In hujus morbi generali curatione post sanguinis evacuationes serum salinum acre sudoriferis absorbentibus, diluentibus, ac temperantibus (2) eliminandum est, præcipue circa septimum diem, quo sudore finire solet. Si profundior est inflam-

matio, metus non levis est, ne in sphacelum transeat; in cujus præcautione, præter jam dicta, opportuno tempore applicata, vomitus, singultus, alvi strictio, & nimia anxietas magna cura mitigandæ sunt; quo in fine clysteres emollientes (40) emulsiones addito nitro, si sæpius repetantur, utiles judico. Deinde potiones antispasmodicæ in magno sunt pretio. (15)

Si verò icteritia secum commitem habeat ab obstructione pendens, decoctum alterans (19) vino factum, tepidèque parti dolenti applicatum insignis est efficacisë. Si autem suppuratio jam adsit, & pus per urinam, aut alvum secedat, cum febre lenta, lac caprinum cum decocto ligni safras, (84) & melle mixtum indicationem implet.

§. X.

Renum si adsit inflammatio, negotium perdifficile, quod multum alit periculi. Sanè dum exterior renum tunica afficitur veluti erysipelaceo phlogosi, cum dolore, ac gravitate lumborum, & febre veluti ardente (quod in plethoricis frequentè accidit) sola sanguinis missione, emulsionibus, & temperantibus (2) potu etiam thee foelicitè solvitur. E contra verò dum à calculo è renibus in urethera moto, vel à sanguine cra-

Renum
inflamma-
tio.

crasso renum substantiam obstruente, inflammatio oritur, sanguis mitendus secundum statyces leges; & si hemorrhoidalis dispositio adsit hircines in usu veniunt. Deinde demulcentia, diluentia, nitrosa, & absorbentia, (2) & quæ blandè diaphoresim movent (1) largo haustu propinanda sunt. Nec omitendi sunt clysteres cum lacte, vel emulsionibus, & nitro paratis.

Quando verò jam puris cum dysuria mic-tus abcessum indicat, lac caprinum cum decocto vulnerario mixtum utile semper extitit. (22) Nec minoris efficacitæ, jam fere finita febre, roborandi gratia, mixtura balsamica nephritica (21) opus complet.

§. XI.

Vesicæ in-
flammatiō

Vesica urinaria, ut pote sensibilissimis nervis instructa, inflammationem si patitur, periculosa fatis, & delicatioris curationis opus exigit. Sanguis enim, vel serum acre copiosius in tunicis suis congestum dolorem satis acutum, an-
constrictionem, ventris tormina, ægram spirationem, extremorum frigus, pulsum durum, contractum, & celerem producit. Quando autem à supressis hemorrhoidalibus, vel menstribus evacuationibus morbus hic oritur, sanguinis missione curatur. Si verò ab acri, seu scorbutico sero,
vel

vel à qualibet materia exanthematica retropulsa originem ducat, cum sanguinis missione cautè procedendum est. In omni ergo eventu diluentia, absorbentia nitrosa, (2) blandeque diaphoretica, (1) & quæ acrimoniam temperant (3) propinanda sunt.

§. XII.

DUM uterus post puerperium in minorem contrahitur spatium anfractuorum vasculorum oscula sanguinem pluunt, quod lochiorum nomine venit. Quo in casu, si aliqualis stagnatio fit, vel superficialis tantum apparet inflammatio, si ritè tractetur, sanguinis opportuna missione, facili negotio discutitur. Si verò inflammatio profunda intra ipsas tunicas adsit sepe necat, corrupto sanguine, purpurea, putrida apparente eruptione; vel in ulcerosam corruptionem, vel in schirrum insanabilem, qui ulceratus canceri nomen meretur, transit.

Febris uterina.

Hujus inflammationis curatio per sanguinis missiones repetitas, præcipue si lochiorum suppressio adsit, absolvitur, additis antispasmodicis, (15) absorbentibus diaphoreticis cum decoctis temperantibus, & ptisanis cardiacis. (2) Cave verò, ne ad lochia movenda, pellentia adhibeantur,

tur, quæ noxissima deprehendi; similiterque omnia externa refrigerantia, & anodyna: locoque illorum linimentum emolliens (79) adhibendum est. Denique in ulcere uteri rhabarbarina purgantia repetitis vicibus oblata, (35) decoc- tum sassafras pro potu ordinario, potionesque vulnerariæ, (22) vel balsamicæ, (56) vel in pi- lularum forma, lacte superbibita, omnem indica- tionem implent.

§. XIII.

Vētriculi
inflamma-
tio.

DE utero ad stomachum sermonem transfe- ramus. Ventriculi inflammatio, quæ (ut optimè dixit Hoffmannus) frequentissima pari- tēr, & excruciansissima, à sanguine intra tunicas membranofam, & nervosam stagnante, ortum du- cit, cum ingenti siti, dolore, anxietate, vomē- di conatu, pulsu contracto, & sub duro invadit. Hæc stagnatio, vel à venenis corrosivis, acribus- que purgantibus, aut emeticis stibiatis sangui- nem, præsertim crasum spasmorum vi per an- gustissimas vias impetuosè impellentibus causatur. Similiter omnes, qui post febres petechiales, ma- lignas, & ardentes, sive disentericas moriuntur, ventriculi inflammatione pereunt, sanguine intra ipsius tunicas stagnato.

In cujus medella si ab assumpto veneno, vel acri purganti, aut emetico oriatur, omnia oleosa, demulcentia, lacticinosa in promptu esse debent. Si verò à bile acri, & caustica, absorbentia terrea (3) nitrosa cum decoctis gelatinosis pullorum, & similium (4) usurpari debent. Quando verò ab aliqua acri, retrocedente materia oritur, emulsiones ex seminibus frigidis majoribus, blandaque diaphoretica, & absorbentia (1) addito flore sulphuris usurpantur. In febribus etiam malignis camphoræ usus cum nitro, pulveribusque diaphoreticis (1) expectatissimus. Fugiendum verò à calidis emplastris, vel cathaplasmatibus ventriculo apposisitis, pariterque à frigidis: temperantia decocta, carminantia, & solventia utilissima. Frigida enim, & anodyna noxam trahere certum est. Denique de venę sectione, meo judicio, cautè utendum videtur, nisi ingens plethora adsit, vel à gravi dolore colico, vel cardiaco ortum sumat; quo in casu in principio parca manu ministrari potest.

§. XIV.

AD intestina descendere jam tempus est. Tam crasa quam tenuia inflammationem frequentissimè pati compertum est experientia.

Intestino-
rū inflam-
matio.

De duodeni, & coli inflammatione exempla plurima afferre possem. Multa enim sunt sanguinea vasa, quibus implicantur. Draastica purgantia, emetica validiora, febres dissentericæ, & malignæ, colica convulsiva, vel iliacus dolor hanc inflammationem, teste experientia, producunt. Mesenterium etiam, ut pote intestinis annexum, simul cum eis inflammationem patitur, præsertim in dissentericis febribus, quæ postea purulentis, & sanguinolentis dejectionibus manifestatur. Istæ febres epidemicè sæpius grassari, experientia edocui, compertus sum. In quorum medella sanguis mittendus in partibus superioribus: diluentia, humedectantia, blandeque diaphoretica, (1) simulque antispasmodica, (15) & nitrata utilissima prædicantur. Notandum vero, quod si dissenterica fluxio comiteretur, quæ inferius de dysenteria dicemus in memoriam revocare, necessarium est.

§. XV.

Hemorrhoydum inflammatione

DE cæcarum hemorrhoydum inflammatione jam unum, vel alterum verbum addere libet. A sanguine stagnante in venæ portæ ramis, præsertim, qui mesenterium irrigat sæpissimè proficiscitur. In cujus remedium sanguis è brachio mittendus, diluentia, temperantia, nitrosa, & ab-

absorbentia propinentur; (2) suffitus, vel balnea ex decocto emollienti (40) utilissima sunt. Fugienda sanè oleosa pingua, & opiata, ut potè sphacelum facilè inducentia. Loco illorum emulsiones, vel lac cum vitellis ovorum, & croco applicare parti dolenti convenit.

§. XVI.

Febbris lenta, quæ mesentericæ nomen audit diversimodè accipitur, & à diversis causis proficiscitur. Quando ex primarum viarum lentis, ac crudis succis, vel post præcedentes morbos, febres præsertim intermittentes oritur cum interno æstu, & continua ad sudandum proclivitate, nil aliud utilius, quam emeticum nitrosum (38) pilulæ cochie (36) potiones roborantes (17) pulveres stomachici, (53) quæ rationabili methodo applicata, insigne ferunt levamen.

Febris mesenterica.

Si verò humerum impuritas, uti in cachecticis, hypocondriacis, scorbuticis, vel mensium, aut hemorrhoidum suppressio hanc febrem pariunt, post linimenta aperientia, (77) vel emollientia (79) prout circumstantiarum ratio exposcat, purgantia rhabarbarina salibus neutris maritata repetitis vicibus commendantur. Deinde po-

portionēs aperitivæ, (16) decocta amara (17) martialiaque vel in pulvere, (54) vel in tinctura (83) pro potu ordinario omne fuerunt punctum.

Nec silentio digna est febris lenta, quæ ab erosione intestinorum post disenteriam, coleram, iracundiam, forteque purgans advenit. In hoc perdifficili casu demulcentia (4) emulsiones, lac calybeatum in usu esse debent. Et si tormina ventris urgeant anti-spasmodica (15) sunt appropriata, clysteres etiam ex emulsionibus vel lacte cum vitello ovi magni sunt levaminis.

Febris deinde lenta, quæ post nimias aliquas evaquationes succedit, post magnos labores, vigiliis immoderatas, lucubrationes mentales, diuturnos animi affectus longam inediam, diarrhœam, vel gonorrhœam profusam, lactationem nimiam, intempestivum veneris usum, ulcera ampla, & diuturna, & (uno verbo) post perditionem succorum aliviliū oritur, nil aliud exigit nisi emulsiones carnibus pullorum (4) factæ additis testudinum, & ranarum substantijs, gelatinæ cornu Cervi cydoneata, lac caprinum, vel asininum, omniaque nutrientia, præcipuè viperæ consummatum mirè refficiens.

Non parum distat à dicta curatione, quæ febrī lentæ ab spirituosorum usu ortam competit. Præter dicta hordeacea, ptisana cardiaca, & alia hujus generis profunt.

Febris etiam, quæ à mensium vel hemorrhoidum suppressione subita, principium ducit, in ipso morbi ingressu sanguinis missionem exigit: postea verò crescente febre, nullomodo usurpanda est. Potio aperitiva (16) in hoc casu, martis tinctura addita, rhabarbarina purgantia, (35) linimenta aperitiva, (77) vel ad movendos menses (76) in usu veniunt. Si verò tussis, difficilisque respiratio, atrophia, vel diarrhœa adsint, vulneraria in decocto (22) cum lacte calybeato usurpare convenit.

Senum denique febris lenta à sanguine crasso in mesenterio præcipuè stagnante, orta, si vires adsint, venæ sectionem exposcit; si verò vires jam labefractæ sint, & febris tabescens, laxantia clementissima, & consummatum viperæ expedire videntur.

§. XVII.

JAM de febribus doctrina tradita, dolores, qui inflammationis vel comites, vel antesignani semper fuerunt, in sermonem vocare debemus. Dolor in primis capitis, si ab spasmodicis inferiorum partium oriatur, omnia reuelentia, & laxantia, inter quæ principem tenet locum sanguinis missio, ministranda veniunt; postea verò in brachio, ultimoque pone aures applicatæ hirudines, non obli-

Dolor capitis.

oblitis temperantibus (2) antispasmodicis (14) clysteribus emollientibus (40) frontaliq[ue] anodyno , (66) totum explent opus. Idemque methodus in omni dolore à causa sanguinea orto observari expedit.

Quando verò serum viscidum acre intra cranei membranas stagnans , causam doloris præbet , purgantia paulo acriora (36) propinare expedit , vexicantiæque in nucha , vel pone aures applicanda , & si necessitas urgeat , capite raso imponenda. Si verò à catharro suppresso dolor oriatur , errhina (67) in usu veniunt. In hemicranea præfertim , & ubi dolor primis vijs originem debet , lene hipechaquanæ emeticum , (38) purgantiaque leniora , & sthomatica (53) opus complent. In hypocondriacis denique , ubi hoc symptoma urget , decocta aperientia , (16) & rhabarbarina profunt. (35)

§. XVIII.

Cardialgia , Colicus , & iliacus dolor.

FErox ille dolor , qui ventriculum , vel intestina occupat , cardialgicus , colicus , vel iliacus apelatur , immanis sanè & revellis. In genere dicendum , quod à flatibus , vel spasmis causatur : si à flatibus , carminativa , (5) & opiata (18) eum sedant : clysteres vel emollientes (40) vel anticolici (42) si necessitas urgeat applicandi sunt.

pur-

purgantia mannata, (34) seu rhabarbarina, jam sedato dolore optima sunt. Si verò habitualis sit dolor, martialia, vel in forma liquida, (83) vel in solida, (54) aquæ vè minerales eum erradicant.

Quando autem ab spasmodico dolor oritur, si aliqua evacuatio suppressa, plenitudo, vel inflammatio adsit, vel timeatur, sanguinis missio necessaria, non solum ad curandum dolorem, sed ad præcabendam inflammationem: diluentia, absorbentia, & emulcentia (2) internè; externè verò emulsionem anodine, pannis supra ventrem, omentaque verbecina applicare expedit, non oblitis clysteribus emollientibus. (40) Si autem ab acri retropulsa materia, vel in subjectis sero acri abundantibus, dolor hic adoriatur, dictis addenda sunt blanda diaphoretica, (1) & demulcentia (2) cum laudani dosi accommodata, & flore sulphuris addita.

Emetica his in doloribus, si post tercianas adveniunt, utilissima, dum blanda, & nitrosa (38) præscribuntur. Ubi verò magna vitiosorum, crudorumque humorum adest copia, post doloris vi opiatorum (18) sedationem, pulveres stomatici (53) potionesque roborantes (17) præmissis primum mannatis, (34) vel rhabarbarinis, (35) purgantibus magnæ sunt efficacitæ.

Hoc

Hoc etiam in casu in subjectis minus sensibilibus, pituitosis, ac laxitate donatis, paulo acriora purgantia expediunt. Si acris bilis adsit, nitrosa, & temperantia (2) addita laudani dosi, jusculeque pulli (4) adhibeantur. Si verò à vermibus dolor oriatur, oleum amigdalorum dulcium in magna quantitate ventrem solvit, doloremque lenit. In colica convulsiva, potio anti-spasmodica (14) laudani convenienti dosi maritata, fomentaque ventris lacticinosa, sanguinis denique missio totum opus explent.

In dolore qui illiacus dicitur, hæc addenda: si, ut frequentius evenit, ab hernia intestinali proveniat, manus dextri Chyrurgi præter fomenta oleosa intestini repositio exposcit. Si metus sit inflammationis, plenitudoque adsit, & vires consent, sanguis è brachio mitendus. Si verò à fecibus induratis, ira ve, alimentisque solidis dolor oriatur, sanguinis missione ad præcavendam inflammationem instituta, mercurius vivus in magna quantitate propinatus, teste propria experientia, optimum, & tutissimum remedium. Nec silentio præterire debeo potum *Chocolate* dictum, tam ore, maximeque clysteribus applicatum, mirè esse efficacè.

§. XIX.

Dolores etiam, qui ex calculo renali, vel vesicę oriuntur, atrocissimi sanè, & ferè intolerabiles, sanguinis missione, laxantibus, anodynis, temperantibus, nitrosis, absorbentibus (20) sedantur. Utiles clysteres ex therebentina: (41) sedatoque dolore, utilia etiam decocta, & mixturæ ad calculum pellendum. (21) Diuretica enim non facile, nisi post sanguinis evauationes, doloris sedatione, alviq̃ue sufficienti apertione, offerantur. Similitèr acria purgantia, & omnia salina, & commoventia, penitus fugienda.

Dolor nephriticus.

§. XX.

Rheumatici dolores, vel febris sociantur, quæ inflammatoria nuncupari debet, universum ferè corpus occupant, præsertim brachia, & tibias. Hoc in casu, sanguinis missio multoties repetita, quantum vires capere possunt, unicum, & singulare auxilium. Nec despicienda sunt temperantia, nitrosa, & diaphoretica; (1) externè partibus dolentibus, lac cum croco tepide applicatum, magni sanè levaminis. Si verò rheumatismus sine febre accidat, vel à sanguine viscido acri, vel à sero tenui, & gelasinoso, veluti inflammatorio in musculis stagnato pendeat, sanguis

Rheumatismus.

guinis missio repetita, diaphoretica, & diluentia (1) optimum sunt præsidium : non omisso, si dolor urgeat, balsami tranquillantis (78) usu. Quando verò dolores rheumatici in subjectis cachecticis, scorbuticis, vel lue venerea affectis, & ubi primæ viæ cruditatibus scatent, adoriuntur, sanguinis missio, ut in plurimum, exulet, & post purgationes paulo acriores (31) sæpius repetitas, antimonialia diaphoretica (23) longo tempore ministrata, utilia reputari debent.

Sed notandum, quod si aliqua evaquatio suppressa adsit, & cachexiæ causa sit, dum vires, & tonus viscerum constant, sanguinis missio in principio imperari debet. Vexicatoria etiam apprimè conveniunt, propria restante experientia, in rheumatismo rebeli, à sero acri proveniente, præcipue in dolore ischydiaco supra femur applicata, præmissis sanguinis missionibus, & ventris purgationibus.

§. XXI.

JAM verò ad hæmorrhagias immanissimos vitæ nostræ hostes, & inter spasmodicorum morborum optimè numeratas, gressum facere debemus. Incipiendo ergo ab hæmorrhagia narium, in promptu tenendum, quod hic fluxus criticè, vel symptomaticè febribus sociatur : vel sine febre
in

in iuventute accidit. His in casibus, si nimia sit evacuatio, antispasmodica & nitrosa (14) simulque demulcentia, (2) potionesque subacide, (8) pediluvia, & clysteres emollientes (40) in usu veniant, & si plenitudo adsit, sanguinis missio in talo, proficua. In obstructione primarum viarum, purgantia rhabarbarina (35) aperientia, (16) martialia, (83) linimenta que aperitiva, (77) & omnia, quæ ad obstructions tollendas apta sunt, applicare expedit. Externa maximi sunt emolumenti, inter quæ, si fluxus sit immoderatus, frontale anodynum (66) utilissimum. Similiter naribus immitendus est clavus, cum vitriolo calcinato, & albumine ovi conquisato, interneque missus. Sed cavendum, ne incautius hoc fiat, antequam sanguinis impetus aliquantulum minuatur; graves enim capitis morbi indè enatos comperii.

§. XXII.

Pulmonum hæmorrhagia omnium terribilis, & quæ, ut sequelas, immedicabiles pectoris morbos affert, à tuberculis, sine sensibili molestia per plures annos pulmones occupantibus, & ut plurimum hereditaria dispositione, quæ crescendo, vasaque sanguinea comprimendo, varicosa reddunt, & rumpunt, posteaque exulcerata in

cancrum desinunt immedicabilem, qui ptisis nomen audit, originem suam sæpissimè traxit. Aliquando etiam à concretionibus poliposis pulmonum oritur. Pluries à plenitudine, vel sanguinis orgasmo, qui ejus collectionem causat, fit pulmonaris apertio, vel ruptura, si intensior vociferatio, motus vehemens, evaquationes suppressæ, potus spirituosus, & alia hujus generis adsint.

His sic stantibus, sanguinis missio secundum revulsionis leges imperata, & repetita, præcipuum curationis fert punctum; & ad præcavendam recidivam ter, vel quater in anno ministrari debet. Deinde ptisanæ cardiacæ blandis diaphoreticis, absorbentibus, ac nitrosis maritatæ, (1) sanguinis orgasmum tollunt. Quando verò tuberculorum suspitio adest balsamica, (13) & vulneraria (22) lacte mixta, utilissima. Si autem à lienis, vel hepatis obstructione, aut ab spasmodicis hypochondriacis oriatur, de obstruentia, blanda martialia, (16) & anti-spasmodica (14) opem ferunt exoptatissimam; si balnea, lac calybeatum secundum subjecti dispositionem offerantur. Valida abstringentia in hoc morbo semper mihi exulare visum fuit, ut exitiosissima, & ad putredinem in vasculis pulmonaribus disponentia. Denique si enormis sit evaquatio, ligaturis in brachiis utendum: deinde blandè roborantia, (48) leni-

niterque astringentia usurpari possunt, cautè tamen, ac prudenter.

§. XXIII.

JAM verò ad cruentum vomitum deveniamus. Quando in liene obstructio aliqua apparet, vasa, quæ dicuntur brevia, tam arteriosa, quam venosa, tenera satis tunica tecta, & à liene originem ducentia, sanguine crasso turgent, & si rumpuntur, eum fundunt, & vomitu ejicitur horribilibus satis, & periculosis symptomatibus stipato; deliquia enim animi, pulsus parvitas, vel abolotio, facies cadaverica, sensuum privatio, & veluti morti proximitas apparet. Sanguis grumosus per eos ejicitur, & per alvum nigricans, velut torrefactus ab admixtione acidi, & biliofi succi. Suppressæ evaquationes tam hemorrhoidales, quam menstruales, gravis ira, terror, febris intermitens perversa methodo tractata, validiora purgantia, affectus hypocondriacus, & alia hujus generis morbi presentis causam constituunt.

Vomitus
cruentus.

In curatione, quantum mihi per experientias quam plurimas meo praxi obvias observare licuit, ferè nunquam sanguinis missio locum invenit, summa virium fractione eam impediante. Astringen-

gentia semper exulare judicavi. Roborantia (5) semper mihi familiaria fuerunt : rhabarbarum mediocriter tostum (49) ad sanguinem, qui veneni vices gerit excernendum, simulque balsamica virtute ventriculum solidando, utilissimum verè præsidium. Mixtura etiam ad vomitum sanguinis Silvij (48) quando nimis abundans est vomitus, magnæ satis efficacitæ. Emetica ergo, aloetica, & opiata sunt releganda. Exterius roborantibus (68) ventriculus est fovendus.

§. XXIV.

AD fluxum hemorrhoidalem transitum faciamus. Internæ hemorrhoides, quæ propagines sunt rami splenetici frequentissimæ sunt hujus evauationis viæ. Hypochondriacis hic fluxus familiaris ab impedito circulo spasmodum, vel obstructionis vi in mesenterio hepate, vel liene ortus. Sed rectè distinguendum est inter criticum, & symptomaticum fluxum : hic curationem exigit : ille verò ad summum, si vires languent, imminutionem exposcit. Viribus ergo plenis existentibus, in brachio sanguis mitendus. Diaphoretica (1) præsertim si à retropulsa scabie, herpete, vel arthritide proveniat, sunt utilissima. Quando verò ab obstructione viscerum,
vel

vel hypochondriaca affectione fluxus oriatur, rhabarbarinis, (35) roborantibus, (17) martialibus utendum.

§. XXV.

Solemnis illa & frequentissima uteri hæmorrhagia magnum alit periculi, & exquisita indiget exquifitione. Vel enim abortus præbet indicium, vel post puerperium venit, vel denique inordinato mensium fluxui originem debet. Hæc tria capita utilissimam in praxi divisionem faciunt. Abortus in primis si timeatur, & à terrore, vel plenitudine oriatur, sanguinis missio in brachio, antispasmodica, nitrosa, & absorbentia utilissima. Si verò carneæ concretiones fluxus causam præbent, periculosus fatis, & difficilis: hoc in casu astringentia exulent, roborantia presto sint tam interna, quam externa, & negotium naturæ commitendum. In genere tenendum, nec hanc sistendam esse hæmorrhagiam propter inflammationis metum, nec illam propagare fas est, ne abortum procurare videamur. His non obstantibus generali praxi accommodatis, quando fluxus à causa externa oritur, & nimius non est, præcedente superiore sanguinis evauatione, pulveres paululum astringentes, & opii, prudenti tamen cautione ministrari possunt.

Hæmorrhagia uteri.

Si verò post puerperium fiat, hemorrhagia, quæ lochiorum nomen audit, nil nisi roborantibus agendum: (5) astringentia similiter repellantur: antispasmodica (14) addita laudani refracta dosi, applicari possunt.

Quando denique in ordinatum mensium fluxum mederi debemus, atente inspiciendum est, an à lésione externa proveniat? Quod roborantibus internis, (5) & astringentibus externis (72) succurrere expedit. Quando vero à plenitudine oritur, sanguinis missione in brachio instituta, sanatur. Denique cum cachochymia obstructio, & impuritas humorum fluxus sunt causa, in usu veniunt rhabarbarina, martialia, (35) aperitiva, (16) roborantia (17) tam internè, quam externè (69) applicata. Si verò à spasmodicis hystericeis, vel hypocondriacis oriatur, antispasmodica (14) addenda.

§. XXVI.

Hemorrhagia renû.

Difficilem & intricatam agredimur hemorrhagiam, quæ ex renibus, & vesica oritur. Si hæ partes ab equitatione nimioque motu sanguinis plenitudine conjuncta, si ab hemorrhoidum, vel mensium suppressione, sanguinisque orgasmo, laborent, sanguinis missio ex brachio, secundum vires repetita, absorbentia, ni-

tro-

trofa , & temperantia omne ferunt punctum.
 (2) Si verò exulceratio renum adsit in causa,
 vulneraria lacte , & melle mixta (22) proficua
 valde. Demum quando hic fluxus ex ramis he-
 morrhoydaliis , qui vesicę collum circundant,
 scaturiit, præmissis universalioribus sanguinis eva-
 cuationibus , ceterisque præscriptis , hirudines
 ano applicatę satis jubant.

§. XXVII.

JAM ab hemorrhagijs expeditus de hypo-
 condriaco malo sanè molestissimo ego ipse,
 ab illo dirissimè vexatus , sermonem instituò. Ex-
 perientia edoctus sanctè fateri non erubesco, om-
 nia , quę de illo latissimè Authores scripsere, fere
 nihil prodesse posse. E contra verò illud Martiani
 effatum : *fuge Medicos , & medicamenta , & sanus*
eris , hoc in caso adoptare non dubito. Si verò ali-
 qua dicenda , selectiora , & probatiora eligam.
 Hic morbus , si à mala dieta infartu viscerum,
 obstructionem hepatis, lienis , vel mesenterij vis-
 cidam, & humidam gignenti, oritur , in subjectis
 humidis, laxis fibris donatis, cachecticis, lymphaticis,
 & atonia viscerum laborantibus : in hoc er-
 go casu deobstruentia (16) incindentia purgan-
 tia rhabarbarina , (35) decocta aperientia , lini-
 men-

Hypochondria.

menta desopilativa, (77) Clysteres roborantes, (43) & quę pro omnibus valent medicamentis (si ritè administrantur) martialia (54) bene preparata amaris extractis, vel tincturis balsamicis (17) mixta omne ferunt punctum.

E contra verò, si hypocondriacum malum existat in subjectis sensibilibus, fibris tenuibus, mobilibus, & ad spasmos proclivibus præditis, temperamento biliosis, sine sensibili ventris obstructione, & infartu, à causa veluti spiritali, uti lucubrationes, & studia literarum intemperata, meditationesque assidue, nervorum debilitate donatis, spasms gravioribus vexatis, uti sunt vertigines, cordis tremores, ac palpitationes, motus convulsivi, & alia hujus generis: in hoc ergo casu nulla ferè medicina, optima medicina. Indifferentia, purgantia, salina, amara, balsamica, martialia, & deobstruentia penitus exulent. Animi tranquillitas, & recreatio, à mentis curis, & studiis temperantia, motus & exercitatio corporis, aër purus, & ruralis, exquisita dieta, & ab omni ingurgitatione fuga, plus longo tempore valent, quam omnia pomposa remedia. Sed nihilominus commendare debeo parum vini albi generosi inter epulas, potus Theę, aliqua blanda roborantia (5) non frequentè usurpata, sanguinis missionem, & si aliqua adsit plenitudo, præ-

fer-

fertim circa equinoctia, parca manu celebratam.

§. XXVIII.

HYpocondrię affinis est histerica passio, quas nonnulli cōfundunt. Hęc satis communis, & molesta affectio magnam in Medico exigit prudentiam, temperamentorum, ætatum, & causarum attentionem. Ab utero morbum hunc proficisci, jam nemini dubitare fas est. Acrem putridam limpham in uteri glandulis, feminisque corruptionem in junioribus, viduis robustis, & à veneris abstinentibus, ut causam in spasmos moventem accusamus. Unde inferre licet, nitrosa, antispasmodica (14) diluentia temperantia (2) anodynis in refracta dosi additis, in tali casu in auxilium venire. Clysteres, (40) & pediluvia utilissima. Menses, si inordinati sint, aut deficiunt, post sanguinis evauationes, lenesque purgationes (34) in ordinem redigendi, blandis pellen- tibus internis, (24) & externis. (76) Specifica calidiora, si mihi fides debeatur, cautissimè adhibenda sunt: in lymphaticis tantum aliquando convenire possunt.

Histerif-
mus.

§. XXIX.

SI hystericis, vel hypocondriaci mali sympto- matum rationem attendamus, in primis occurrit dirum illud, quod cordis palpitatio vocatur. Hęc autem si ab affectione hystERICA, vel hy- po-

Cordis pal-
pitatio.

pocondriaca proveniat, nil sanè nisi superius in dictis affectionibus indicata afferre expedit. Si autem à sanguinis abundantia ortum ducat, vel à polyposis concrementis, vel à sanguinis spissitudine, vel à supressis evauationibus, omne in venę sectione auxilium expectari debet. Si verò à materia acri retropulsa oriatur, diaphoretica absorbentia, (1) & antispasmodica (14) flore sulphuris addito, utiliter adhibentur. Opiata rarius adhibeantur: purgantia etiam, & moventia exulcent, & non nisi emollientibus clysteribus utendum. Si denique palpitatio à succorum diminutione proveniat, nil nisi roborantibus (17) agendum.

§. XXX.

Vertigo.

DE vertigine jam acturi, sanè stagnationem sanguinis, & fluidi nervei in cerebro accumulare debemus; quæ vel à plenitudine, suppressæ evauatione, vel ab spasmis primarum viarum, à crapula etiam, vel immatura venere, & hujus generis alijs oritur. Sanguinis missio utilissima, antispasmodica (14) roborantia (5) rhabarbarina, (35) pulveres stomachici, (53) & cachectici (54) omnia secundum causarum diversitatem applicata, opem ferunt desideratam.

§. XXXI.

Epilepsia.

JAM verò, ut ad epilepsiam sermonem convertamus, tempus est. Hic dirus morbus à multis inter se distantibus causis, oritur. Quando enim plenitudo adest, vel suppressio alicujus evauationis in viris, aut feminis hypochondriacis, gravidis, vel puerperis, in magnis doloribus, quæ epilepsiæ causa existunt, tunc sanguinis missio utilissima, omniaque antispasmodica, (44) & (si opus est) anodynis additis refracta dosi. Si verò ab animæ affectibus proveniat roborantia (5) & antispasmodica (15) profunt. Cum autem à materia acri caustica retropulsa, vel à fero impuro viscido oritur, in cachecticis, scorbuticis, vel ab ulceribus improvidè consolidatis, &c. præter blanda purgantia rhabarbarina, (35) vexicatoria, & fetacea, utilissima sunt deobstruentia, & blanda martialia. (54) Quando verò in causa sunt vermes, oleosa clysteribus emollientibus applicata, pulveres contra vermes (57) vel trochisci (55) secundum morbi exigentiam, & pulveres antispasmodici (15) prædictis pulveribus admixti, unguentum etiam arthanitæ (77) utilissima sunt. De specificis magna patet in authoribus Provincia, quorum usus, si necessitas urgeat, medici prudenti judicio relinquendus est. Addendum denique, quod si motus epilepticus paroxysmum,

&

& ordinem fervet, ego utique, efficacissimum quinae corticem deprehendi, antispasmodicis (15) mixtum. Quando verò lunaribus motibus sese explicat, vomitorio (38) levatur morbus, & specifica postea usurpentur.

Convulsio

Nota, quod ferè omnia, quæ de epilepsia dicitur, convulsioni, ut in plurimum conveniunt, additis nervinis (75) linimentis. Hoc solum notato, quod si hysterica vel hypocondriaca passio his morbis societur, vel in causa sit, quæ illis appropriata enumeravimus, applicare expedit. Si denique à nervi punctura convulsio oriatur, ad Chyrurgi manus res pertinet.

§. XXXII.

Aploplexia
& Paraly-
sis.

HOrrendum fanè, & timendum morbum, qui apoplexiæ nomine venit, in presenti disquiramus. Sub hac etiam tractatione de hemiplexia, & paralyfi propter causarum, & symptomatum conformitatem etiam agendum. Hæ fanè sunt nervorum affectiones, vel ab spasmo, vel ab atonia productis. Spasmi enim inferiorum partium motum sanguinis in cerebrum impellendo, apoplexiam, vel hemiplexiam pariunt, præcipuè in subjectis sanguineis, succiplenis, etate consistentibus, suppressione sanguinis laborantibus, accedenti gravi terrore, vel nimia voracitate, quæ denique immedicabilem cerebri hemorrhagiam

pro-

producunt. In quorum remedium, sanguinis missiones, primò in pede, postea in brachio, & cucurbitula scarificata ultimò in nuca, frictiones, clysteres paulo acriores, (45) & omnia revellentia linimenta nervina (75) in spina dorsi, diaphoretica paulo acriora, (23) purgantia (37) repetita, antispasmodica (14) nitrosa, si omnia debito ordine applicentur, in magno sunt subsidio.

E contra verò in subjectis lymphaticis, etate provecioribus, catharralibus fluxionibus obnoxiiis, à retropulso sero acri, à qualibet parte exteriori plorante, vel sudore suppresso, in usum vocanda sunt, post ventris acribus clysteribus aperitionem, purgationes etiam acriores, (37) & vesicantia, unctiones nervinæ, (75) & sudorifica antimoniatæ. (23)

Affectus
soporosi.

Quod de apoplexia diximus, de alijs soporosis affectibus dicendum venit. Si enim à viciditate oriantur, clysteres fortiores, (45) plenitudinis depositio, vexicatoria (71) synapismi (70) errina, (67) & omnia stimulantia in usum optimè veniunt. Si verò plenitudo, vel spasmus adest, omnia prædicta fugienda, & eorum loco substituendæ sunt sanguinis missiones, cucurbitæ scarificatæ, & siccæ, diaphoretica, nitrosa, & temperantia. (1) Hoc etiam intelligendum est cum præfata distinctione, cum soporosi affectus symptoma febrium malignarum apparent.

De

Asthma.

DE capite ad pectus si descendimus, asthma in primis considerare oportet. Ejus divisionem in convulsivum, & humidum, ejusque genitum hydropem pectoris atentè consideremus. Asthma ergo convulsivum, vel in ipso pectore residet, vel à diaphragmatis, aut oris ventriculi spasmò oritur: primum sanè à materia salina acri retropulsa, vel inspirata, bronchiisque pulmonum stabulata, vel à plenitudine sanguinis ejusque cisternæ circulum per vasa pulmonaria impediēte, oritur. His in casibus sanguinis missiones juxta revulsione leges instituendæ per venæ sectiones, & scarificationes, & si hemorrhoidum, vel mensium adsit suppressio, hirudines applicandæ veniunt. Antispasmodica (14) cum flore sulphuris, & camphora, pediluvia, frictions, & cucurbitulæ ficcæ optimè succurrunt. Sedatis denique spasmis, rhabarbarina, (35) & diuretica (16) utilissima.

Asthma cachecticum, si ex primis vijs diaphragmatis, vel oris ventriculi spasmò, vel ut hypochondriacum, aut hystericum symptoma apparet, blanda rhabarbarina, (35) aut mannata, (34) decocta aperientia, (16) clysteres roborantes, (43) elixiria amara, (17) emplastrum saponaceum (73) opus complent. Si verò ab œdema-

ma-

mate pedum retropulso ortum sit , præter jam dicta , diuretica (16) apprimè , & sedulo commendamus pedum frictiones, clysteres roborantes (43) laxantia rhabarbarina , & (si visciditas magna adfit) vexicatoria, (71) & synapismi (70) applicentur. In asthmate verò humido incindentia (11) balsamica (13) cum decoctis pectoralibus , utilissima. In hydrope pectoris denique addendum , quod si artificis , & virium est copia, paracenthesis thoracis , authorum testimonio comprobata , utilis prædicatur.

§. XXXIV.

TUssis asthmati affinis, vel phthisis , pleuritidis, tuberculorum, vel inflammationis partium respirationi deservientium symptoma apparet , de quibus nil in præsentì agendum. Vel merè catharralis est , quæ calido regimine , & emulsionibus admigdalatis , syrupisque pectoralibus (12) succurritur. Si verò tussis ab sthomacho oritur , ut sæppè numero fit, præter laxantia manna- ta, (34) & rhabarbarina (35) pulveres sthomathici, (53) opus reddunt consummatum. Eodem modo succurritur hypocondriaca tussis : & si aliqua sit suppressa evaquatio, sanguinis missio, prudenter , & parcè instituta , foelicem effectum pro- tendit. Si autem habitualis sit tussis , à relaxatione glandularum , faucium , & palati orta , per mul-

Tussis.

tum temporis durante, lac asininum, & mixtura balsamica in usum vocari merentur.

Denique difficilior, & valde molesta tussis, quæ rheumatico-convulsiva, vel ferina dicitur majoris meditationis occasionem præbet. Vel enim epidemicè occurrit ex ventis aquilonaribus virulentis particulis prægnantibus, præsertim in pueris, fœminis, laxisque fibris donatis; vel à ferro acri caustico in pulmonibus ex affectu cutaneo intus retropulso, vel ab œdemate pedum, aut rheumatica materia retrocessa. His in casibus in genere conveniunt emulsiones admigdaline, syrupus pectoralis, (12) decoctum etiam pectorale (9) laudano liquido addito, lac caprinum, & omnia, quæ serum falsum obtundunt. Quando verò tussis humida valde, & magna lymphæ congestio in pectore adest, mannata (34) cum oleo admigdalarum dulcium, & postea pectoralia balsamica, (13) non omisis diaphoreticis, (1) & antispasmodicis. (14) In particulari verò, si retropulsa acris materia in causa sit addendum prædictis flos sulphuris, Ætiops mineralis miræ sanè efficacitæ. Nec omittenda sunt unguenta pectoralia, (80) vel saponacea camphorata. (73) Si denique à pedum œdemate retropulso oriatur, post rhabarbarina (35) balsamica, (17) & diuretica (16) conveniunt. Notandum, quod in hoc casu,

in magna limphę visciditate post prædicta remedia, magne semper utilitatis vexicantiu fuerunt.

§. XXXV.

Singultus molestissimum, & sæpius periculosissimum symptomata, si febribus malignis petechialibus, vel inflammatorijs societur, nil aliud exigit, nisi diluentia absorbentia (2) antispasmodica, (14) & diaphoretica, (1) paufillo laudani liquidi addito. Si verò inflammatio in causa sit, sanguinis missio (prædictis non omisis) instituenda. Quando autem alicujus acris materiæ retropulsio timetur, præter recensita diaphoretica (1) cum flore sulphuris, synapisma, & vesicantia in usu veniunt, si non adsit inflammatio.

Singultus.

Non dissimili modo agendum est, quando materia biliosa acris diaphragma (quę sedes hujus morbi probabiliori sententia vocari debet) in convulsionem movet : prædictis enim diluentibus, absorbentibus, & temperantibus ultimò addenda sunt mannata, & rhabarbarina : (34) nec omitenda enemata emollientia : (40) & aliquando (si nil prohibeat) utile est emeticum nitratum. (38) Si à drastico purgante vel fortiori emetico originem sumat, oleosa, & lacticinosa expediunt. Notandum, in omni casu convenire, calidum aquę pure potum ad visciditatis dilutionem, &

acri-

acrimoniam temperandam. Si diarrhœa cohibita causa sit, rhabarbarina cum absorbentibus (3) utilissima sunt. Si verò singultus superveniat cachecticis, & hypocondriacis, purgantibus (32) amaris, roborantibus, (17) & martialibus (63) succurrendus. Quando autem cartilago ensiformis intus luxata singultus sit causa cucurbitule sicę scrobiculo cordis applicatę, vel emplastro roboranti superposito curatur. Si denique singultus fiat ab innanitione, roborantia, (17) & nutrientia applicentur.

§. XXXVI.

Vomitus.

Affinis singultui vomitus ferè eodem modo curatur: antispasmodica (14) absorbentia (3) roborantia (17) sthomatica, (54) & externe etiam roborantia (68) mixtura anti-emetica (25) in generali in usum vocari debent. In particulari verò addendum, quod vomitus pituitosus à cruditatibus primarum viarum ortus emetico curatur. In vomitu autem bilioso à labefractata ventriculi vi, & digestionem deperdita, rhabarbarina, sthomatica, & roborantia applicari debent. Si autem à bili acri caustica oriatur, temperantia, & subacida conveniunt. Quando à contagiis malignę febris, vel à veneno oriatur, emetico utendum. In vomitu à retropulsione

acris

acris materię, diaphoretica, (1) & antispasmodica, (14) camphora addita, conveniunt. Saburra acris acida biliosa ex dodeni vitio vomitum ciens, absorbentia, (3) & antispasmodica (15) exposcit. Vomitus à congestione sanguinis circa ventriculum, uti in gravidis, in mensium suppressione, &c. venę sectione curatur. Vomitus denique matutini à relaxatione ventriculi orti, & quę à mœrore originem sumit, roborantibus, (53) & sthomaticis succurri debent.

§. XXXVII.

DE disenteria verba facere non parum utilitatis affert. In intestinorum tunicas, ut pote sensibilissimas, à causa rodente caustica acri in spasmum constrictas, ruptas, & dilaceratas, in motumque peristalticum auctiorem motas, morbus hic suam exercet tyrannidem. Sed ut amplius ad praxim securam stabiliendam, res clarior fiat, memorię tenendum, quod disenteria in benignam, & malignam dividere debemus. Illa ergo sedem in ipsis intestinis habet, mutuata causa à fructibus immaturis, à potu aquę frigidę, corpore estuante, à saburra acri biliosa in eis stabulata, cibisque omnibus, & potibus fermentativis, ab omnivè acido fortiori in duodeno existente, præsertim si aliqua invicilitas intestinorum adsit.

Disenteria

Re-

Rebus sic stantibus nil utilius deprehendi, quam emeticum nitratum (38) rhabarbarum tostum cum absorbentibus (3) theriaca magna recens ; externè verò anodyna , & emulsiones cum vitelis ovorum , & ex ipsis clysteres ad dolores demulcendos præstantissimi. Omnia autem purgantia paulo acriora, & etiam dulcia, ut manna, thamarindi, necnon balsamica , & astringentia , salinaque omnia , penitus exulent.

Aliter ergo faciendum judico , quando dysenteria apparet maligna, epidemica, contagiosa, sive alva sit , aut purulenta , sive sanguinea. Hæc multoties à mesenterio originem ducit , & inflammationis earum partium , febris ipsa , dolores , siccitas oris , & alia symptomata inditium præbent clarissimum. In his casibus venæ sectio statim in principio celebrata , si vires constent , & dietæ vinosæ egroti sine dediti , sanguineæve evacuationes sint suppressæ , necessaria videtur. Diaphoretica (1) antispasmodica , (12) decocta vulneraria (22) addito diascordio utilissima sunt. Sed vitanda calidiora alexipharmaca. Ad dolores sedandos theriacam magnam in vino solutam utilem expertus sum. Conquiescente parum fluxu, experientia edoctus , ad fibras roborandas , jusculum pulli , quod Valentinum dicitur, & operibus Pascolij ejus descriptio primum patefit, utilis-

lilissimum, ac præstantissimum prædicare possum. Vitanda sanè dulcia, oleosa, & lacticinosa, ore assumpta; sed clysteribus ad tenesimum sedandum eis uti possumus.

§. XXXVIII.

A Trox ille morbus, qui colera dicitur, venenorum operationem, & illa in nostro corpore gigni posse, satis manifestat; ferocissimæ enim vomitiones, alvi dejectiones, anxietates, cordis palpitationes. dolores cardialgici, pulsum parvitas, faciesque hipocratica, evidentè veneni vim, vel ab eo sumpto, vel à purgante, vel emetico fortiori, vel à cibis dulcibus, fermentativis, fructibus acidis, cum bile acriori coeuntibus, demonstrant. In cujus remedium statim, & sine mora, tota dirigatur meditatio. Si ergo à cibis fermentativis sumat originem, in principio aqua tepida copiosius hausta ad vomitum promovendum, clysteresque ex aqua pura fontana imperari decet: postea absorbentia (3) antispasmodica (14) conserva rosarum antiqua (51) cum theriaca, & opiatis mixta, emplastrumque cuftrę panis, applicanda sunt. Si ab ira originem sumat tempore æstivo, aqua gelida utilissima.

Colera
morbus.

§. XXXIX.

Diarrhoea

DE diarrhoea si mentionem facimus, parum nuper dictis addendum. Biliosa enim decocto albo, (50) cum absorbentibus, & nitro tractanda: rhabarbarum tostum (49) etiam utile. Si autem pertinax est jusculum pulli valentinum, (52) & cathaplasma roborans opus complent. Denique si à debilitate intestinorum in senibus, pauperibus, mala dieta, & inedia vexatis, ob oriatur, præter juscula ex pedibus vervecinis. vinumque album generosum, rhabarbari tosti (49) usus plurimum valet: ultimò verò roborantia astringentia (51) sunt applicanda.

§. XL.

Ictericitia.

IN icteritia quid agendum scrutemur. Solemnis sanè est illa divisio in spasmodicam, & viscosam. Illa ab irritatione spasmoque ductus fellei à bile acri, tenui, & subtili, ira, drastice, aut corrosivis in subjectis gracilibus, biliosis, sensibilitateque donatis originem sumit. In hoc casu, emulsiones communes, cordialia (2) absorbentia, (3) & antispasmodica proficiunt: externè verò ipsæ emulsiones cum vitellis ovorum, & clysteres ex eisdem, multum emolumenti afferunt. Idem methodus observare licet, si icterus in-

inflammatione societur, sanguinis missione tantum addita. Nec dissimili modo attendi mereatur, quando à calculo felis originem sumit.

E contra verò, si ab obstructione oriatur, in subjectis succiplenis, in schirro hepatis, cachexia, vel à mala dieta, & vini abusu, post febres, præsertim intermittentes superatas, nil nisi potiones aperitivæ (16) potus etiam aperiens rhabarbari tinctura (35) salibus neutris additis, pulveres sthomatichi, (53) & cachectici (54) commendari debent. Et instar omnium potio anti-icterica utilissima. (19)

§. XLI.

CAchexia, quæ in Virginibus chlorosis dicitur, à sanguine spisso, impuro, tonoque solidarum partium labefractato oritur; unde stagnationes in visceribus generantur cum magna gravitate, & animi tristitia, quod sine dubio fit in habitu corporis spongioso, phlematica constitutione, vita sedentaria, ciborum intemperantia, & aquæ potu immoderato deditis, uti frequenter in foeminis accidit. Nec minoris efficacitæ deprehendi animi pathemata, sanguinis suppressiones, & à prægresso morbo debilitas relictæ. Cujus in remedio linimenta aperitiva (77) pur-

Cachexia.

gantia, præsertim rhabarbarina (35) aperientia, roborantia, (16) & , quæ omnibus præsunt, martialia (54) cum potu acomodato applicari debent. Nec aliquando, sanguinis missio prudenter, & debito tempore instituta, despicienda est, præsertim in principio, si adsit menstrui sanguinis suppressio, viriumque ratio attendatur.

§. XLII.

DE cachexia ad hidropem facilis transitus, & via patet. Morbus sanè difficilis, & sæpe lethalis, si vires, ætas, & recta non adsit medicatio. Quatuor hujus morbi species enumerare licet, leucophlematiam, scilicet, anasarcam, ascitem, & tympanitidem, si veterum monumenta, & experientia consulantur. Leucophlematia mitior sanè species aqua inter eas vocatur: anasarca magnam viscerum corruptionem, ex colore corporis atro, partium infartu, & atonia producit, & dignoscitur: ascites deinde totum corpus tumidum reddit, & vasa lymphatica in hydatides disrupta ostendit: tympanitis denique abdomen valde extensum ab aere demonstrat, ultima, & exitiosa hydropis species. In omnibus ergo sanguinis motus impeditus, viscera infarta, & atonia laborantia, serumque in vasa lymphatica secedens,

dens, formalis hujus morbi causa existunt. Sic ex vitio hepatis, lienis, & uteri, ex polypis etiam cordis hunc morbum proficisci anathomia demonstrat. Animi pathemata, excretiones suppressæ, perversæ curationes, arthritis, vel alius humor retropulsus huic morbo occasionem præbent.

His ita stabilitis curatio instituenda purgantibus mechoacanis, (32) & rhabarbarinis sæpius repetitis, decoctis apperientibus (16) clysteribus paulo acrioribus, & nervinis. (43) Externè verò decoctum resolvens (26) calidè applicatum plurimum jubat. Notandum, quod purgantia fortiora, ut infida & infecura, in usum, meo judicio, non veniant; devilitant enim, & in inflammationes sphacelosas inclinant. In tympanitide carminativa, (5) roborantia (17) rhabarbarina, (35) & balsamica profunt.

CONCLUSIO.

ERgo pro obvia morborum curatione, quæ in nostro Nosocomio ex ejus institutione fit, dicta sufficiant. Medico prout necessitas exigat, cætera relinquenda. Nil autem defficat, nisi ut piissimum Dominum, ac Deum nostrum, qui percutit, & sanat, cujus est orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo, quibus constituit

terminos , qui præteriri non poterunt , & in cujus manus omnes sortes , viæ , & vita nostra , humiliter exoremus , ut gemitus pauperum exaudiat , & oculi ejus benigno vultu in pauperem respiciant , actionesque nostras in honorem suum dirigere , dignetur , & adjuvando prosequatur , ut cœlesti sua benedictione adepta , omnia in desideratum finem foelicitè perveniant , Beatissima Virgine Maria , vera infirmorum salute , Sanctoque RAPHAËLE Aulæ supremæ Medico in auxilium vocatis. Faxit Deus , Deus cordis mei , Deus meus , & omnia.

